

Eestimaa Looduse Fond

Nõva maastikukaitseala kaitsekorralduskava I etapi aruanne

**Kaupo Kohv
Liis Kuresoo**

KESKKONNAAMET

**Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond**

Eesti tuleviku heaks

Tartu 2010

Sissejuhatus

Lähtuvalt Looduskaitseaduse paragrahvist 25 on kõigile kaitse- ja hoiualadele kohustuslik koostada kaitsekorralduskava. Käesolev dokument on Nõva maastikukaitseala kaitsekorralduskava I etapi aruanne, mis sisaldab kaitseväärtuste kirjeldust, kaitse-eesmärke, kaitseväärtusi mõjutavaid tegureid ja nimekirja vajalikest tegevustest, mis aitavad kaasa väärtuste säilimisele. Kaitsekorralduskava I etapp on koostatud Keskkonnaameti tellimusel SA Eestimaa Looduse Fondi poolt. Protsessi juhtisid Liis Kuresoo ja Kaupo Kohv.

Kaitsekorralduskava I etapi koostamine oli üles ehitatud kolme koosoleku tulemustele. Esimesel koosolekul, mille toimumine kuulutati välja maakondlikus ajalehes kaitsekorralduskava koostamise algatuskoosolekuna, kaardistati kaitsealal leiduvaid väärtused ja määratleti nende kaitse-eesmärgid. Järgneval koosolekul arutati väärtusi mõjutavaid tegureid ja tegevusi, mis aitavad kaasa väärtuste säilimisele. Kolmandal koosolekul arutati kaitseala metsade looduslikkuse taastamiskava üle. Koosolekutel osalesid Marju Erit, Elle Puurmann, Marika Meister, Tiina Selart, Renno Nellis, Tiit Randla, Tanel Ehrpais, Ville Eek, Jürgen Kusmin, Vahur Puik ja Ingrid Sieberk.

Koosolekutel jäi lõplikult otsustamata vajadus Dirhamist idasse avaliku puhkeala järele, milleks on teinud algatuse Noarootsi vald. Vastav arutelu peaks toimuma täiendavalt kaitsekorralduskava II etapis.

Koostajad tänavad kõiki koosolekul osalejaid, kes aitasid kaasa kaitsekorralduskava I etapi valmimisele.

Sisukord

Sissejuhatus.....	2
1. Nõva maastikukaitseala iseloomustus	5
1.1. Nõva maastikukaitseala asend.....	5
1.2. Nõva maastikukaitseala geomorfoloogiline ja bioloogiline iseloomustus	5
1.3. Nõva maastikukaitseala kaitse-eesmärk, kaitsekord ja rahvusvaheline staatus ...	5
1.4. Maakasutus ja maaomand	6
1.5. Huvigrupid	7
2. Väärtused ja nende kaitse-eesmärgid, mõjutavad tegurid ning kaitsemeetmed	9
2.1. Elustik.....	9
2.1.1. Linnustik.....	9
2.1.1.1. Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>).....	9
2.1.1.2. Metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	9
2.1.1.3. Nõmmekiur (<i>Anthus campestris</i>)	10
2.1.1.4. Karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>).....	10
2.1.1.5. Soo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	11
2.1.1.6. Öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	11
2.1.1.7. Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	12
2.1.1.8. Nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>).....	12
2.1.1.9. III kaitsekategooria linnuliigid.....	12
2.1.3. Imetajad	13
2.1.3.1. Saarmas (<i>Lutra lutra</i>).....	13
2.1.3.2. Hallhüljes (<i>Halicoerus grypus</i>).....	13
2.1.4. Kalad.....	14
2.1.5. Roomajad ja kahepaiksed	14
2.1.6. Selgrootud.....	15
2.1.6.1. Apteegikaan (<i>Hirudo medicinalis</i>).....	15
2.1.6.2. Putukad	15
2.1.7. Soontaimed	16
2.1.7.1. II kaitsekategooria kaitsealused taimed	16
2.1.7.2. Kuivade kasvukohatüüpide taimed	16
2.1.7.3. Veetaimed	17
2.1.8. Seened.....	17
2.1.8.1. Liiv-maakeel (<i>Thuemenidium atropurpureum</i>)	17
2.1.8.2. Samblad ja samblikud	18
2.2. Elupaigad.....	18
2.2.1. Rannikuelupaigad	18
2.2.2. Avatud luiteelupaigad.....	20
2.2.3. Järved.....	21
2.2.4. Jõed ja ojad (3260)	22
2.2.5. Rannikulõukad (1150)	23
2.2.6. Sood ja luidetevahelised niisked nõod.....	23
2.2.7. Metsad	25
2.2.7.1. Kõrge kaitseväärtusega looduslikule arengule jäävad metsad.....	26
2.2.7.2. Kõrge puhkeväärtusega metsad	27

2.2.7.3.	Piiranguvööndis olevad väärtuslikud metsaosad	28
2.3.	Rannikumaastik	29
2.4.	Geoloogilised väärtused	30
2.4.1.	Kivikülvid	30
2.5.	Kaitseala väärtuste ja nende eksponeerimisega seotud pärandkultuuriobjektid	31
2.5.1.	Dirhami merepatarei varemed	31
2.5.2.	Allikajärve (Tantsujärve) raadiojaam	31
2.5.3.	Munakiviteed	31
2.5.4.	Piirivalverajatised	32
2.5.5.	Uuejõe jõevahikoht ja rippsild.....	32
2.5.6.	Pikane metsavahikoht	33
2.5.7.	Tsaariaegne metsakaitseala.....	33
	Viidatud allikad.....	35
LISA 1.	Olemasolev külastust suunav infrastruktuur ja selle hooldamise vajadus.	36
LISA 2.	Nõva maastikukaitsealade metsade taastamiskava	47
LISA 3.	Joonised.....	53
	Joonis 1. LD elupaigatüüpide levik Nõva maastikukaitsealal	54
	Joonis 2. Kaitsealal välispiiri olemasolev tähistus.....	55
	Joonis 3. Kaitseala välispiiri tähistuse uuendamine.....	56
	Joonis 4 .Teede sulgemine ja täiendava infrastruktuuri rajamine.....	57

1. Nõva maastikukaitseala iseloomustus

1.1. Nõva maastikukaitseala asend

Nõva maastikukaitseala paikneb Lääne- ja Harju maakonnas Nõva vallas Peraküla, Rannaküla, Nõva ja Vaisi külas, Noarootsi vallas Spithami, Dirhami, Rooslepa ja Elbiku külas ja Padise vallas Keibu külas. Kaitseala hõlmab 1866,5 ha suuruse ala ning koosneb neljast lahustükist, millest suurim on pindalaga 1090,5 ha, sellest itta jääb lahustükk pindalaga 514 ha ning läände ja edelasuunda jäävad kaks lahustükki pindaladega vastavalt 45 ja 217 ha.

1.2. Nõva maastikukaitseala geomorfoloogiline ja bioloogiline iseloomustus

Ivar Aroldi (2005) maastike rajoneeringu järgi asub Nõva maastikukaitseala Lääne-Eesti madalikul, mis on suurim ja kõige mitmekesisemate loodusoludega rajoon Eestis. Rajoonile tüüpilised liivarannavööndid jäävad selle loodeossa, olles iseloomulikud ühtlasi Nõva maastikukaitsealale. Viimasele jääajale järgnenud maakerke tulemusel on kujunenud piirkonnale omane vahelduvate rannavöönditega reljeef luitestunud rannavallide ja nende vaheliste nõgudega. Maastikukaitsealal leidub mitmeid madalaid järvi, suurimad neist on Pikane, Allika (Tantsu-), Must- ja Flyvae järv, mida ümbritsevad ulatuslikud roostikud. Keibu lahe rannal a sub rannikulõugas (Lepaauk), kuid geneesilt on kõik alal asuvad järved olnud kunagised rannikulõukad. Muldadest esinevad luidetel peamiselt erineva leetumisastmega leedemullad, sisemaa pool, niiskematel aladel, on levinud gleimullad. Kuna mullastik ei ole viljakas, on ala inimasustus olnud läbi aegade hõre ning maastikukaitseala katab suures ulatuses männimets. Geobotaaniliselt jääb ala Laasimeri (1965) järgi Lääne-Eesti ja saarte niitude ja puisniitude rajooni 13ndasse allrajooni, mida iseloomustavad rannikul vööndina kasvavad nõmmemännikud ning luitetaimkond. Põõsaspea neeme ja Osmussaare vaheline ala on tähtis arktiliste linnuliikide rändetee ning Põõsaspea neeme tipp kogu Eestis üks parimaid lindude rände vaatlusalasid. Alal pesitsevad või on pesitsenud haruldastest linnuliikidest kassikakk, metsis ja nõmmekiur ning kasvab mitmeid kaitsealuseid taimeliike. Kaitsealustest imetajaliikidest elutseb piirkonnas saarmas.

1.3. Nõva maastikukaitseala kaitse-eesmärk, kaitsekord ja rahvusvaheline staatus

Kaitseala moodustati 1985. aastal taimestiku kaitsealana, tänane maastikukaitseala on loodud toonase baasil. Hetkel kehtivas Nõva maastikukaitseala kaitse-eeskirjas (2005) on ala kaitse-eesmärkidena nimetatud:

1. Loode-Eesti omapäraste rannamaastike ja sealsete kaitsealuste looma- ja taimeliikide ning looduslike metsakoosluste kaitse;
2. EÜ nõukogu direktiivi 92/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta -I lisa liigi ja I lisast puudevate rändlinnuliikide kaitse;
3. EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade: veealuste liivamadalate (1110), rannikulõugaste (1150*), Läänemere kesk- ja põhjaosas püsirohttaimestuga liivarandade (1640), eelluidete (2110), hallide luidete (kinnistunud rannikuluidet) (2130*), ruskete kukemarjaga luidete (2140*), metsastunud luidete (2180), luidetevaheliste niiskete nõgude (2190), kuivade kanarbiku ja

kukemarjaga liivanõmmede (2320), vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), jõgede ja ojade (3260), siirde- ja õõtsiksoode (7140), lubjarikaste lääne-mõökrohuga madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), vanade loodusmetsade (9010*), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitse.

Kaitseala jaguneb kaheks piiranguvööndiks (Tuatse ja Lepaaugu) ja seitsmeks sihtkaitsevööndiks (Põõsaspea, Uuejõe, Vananõmme, Liivase, Mustjärve, Keibu ja Rooslepa). Kaitseala sihtkaitsevööndid on loodud looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks ja nende kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Lisaks on sihtkaitsevööndis olevate metsakoosluste kaitse-eesmärgiks nende kasvukohatüüpidele iseloomuliku liikide koosseisu säilitamine. Kaitseala piiranguvööndite kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse ja maa kasutamisel väljakujunenud traditsioonilise pärandkultuurmaastiku ilme säilitamine.

Nõva maastikukaitseala moodustab osa Natura 2000 võrgustikku kuuluvatest Nõva-Osmussaare linnualast ja loodusalast, mis moodustati 5. augustil 2004. aastal Vabariigi Valitsuse korraldusega nr. 615.

1.4. Maakasutus ja maaomand

Tabel 1 annab ülevaate Nõva maastikukaitseala kõlvikulisest jaotusest Eesti Põhikaardi järgi.

Tabel 1. Nõva maastikukaitseala maakasutus

Kõlvik	Pindala (ha)
Mets	1332,6
Muu lage (enamasti luited)	243,8
Sood	222,4
Veekogud	65,8
Looduslik rohumaa	1,8
Kokku	1866

Kaitsealast 1205,3 hektarit kuulub riigile ja on RMK hallata, millele lisaks on kaitsealal 15 üle ühe hektari suurust, enamuses eraomandisse jäävat kinnistut, kogupindalaga 434 hektarit. 227,8 hektarit on hetkel jätkuvalt riigiomandis olev reformimata maa, mis jääb enamuses kaitseala Harjumaa Padise valla maadele.

1.5. Huvigrupid

Kaitsealal esindatud huvigruppidest annab ülevaate tabel 2.

Tabel 2. Kaitseala huvigrupid, huvid ning võimalik mõju kaitsekorraldusele

Huvirühm	Huvid	Mõju kaitse korraldamisele, võimalikud konfliktid
Kohalikud ja ümbruskonna elanikud	puhkemajanduslik kasutamine ja ala tutvustamine	huvi korrastatud rajatiste ja korraldatud prügimajanduse vastu; huvi radade arendamise ja viitade olemasolu vastu
Puhkajad	ala puhkemajanduslik kasutamine	surve rajatiste olemasolule, prügimajanduse korraldamisele; külastusega võib kaasneda puhkekohtade prahistamine; tuleoht
Keskkonnainspeksioon	rikkumiste puudumine	aitab tagada kaitsekorda
Keskkonnaamet	kaitseala valitseja kohustuste täitmine	tagab kaitsekorra rakendamise
	loodushoiutööde tellimine	aitab kaitsekorralduskava rakendada
	kaitseala tutvustamine (infomaterjalid, programmid jms)	aitab kasutada ala loodusõppeväärtusi
	seire ja seire korraldamine	aitab kaitsekorralduse tulemuslikkust hinnata
RMK	metsa majandamine ja elurikkuse suurendamine metsades	võib tekkida konflikt piiranguvööndi LD metsaelupaikades; aitab kaitsekorralduskava rakendada
	külastuskorralduse ja loodusõppe arendamine; puhkajate ohutuse tagamine	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele ja loodusõppe arendamisele
Noarootsi, Nõva ja Padise vald	puhkemajanduse arendamine piirkonnas	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele
Turismiettevõtjad	puhkajatele vajaliku infrastruktuuri olemasolu, ürituste korraldamise võimalus, tegevuse laiendamine	suured üritused võivad kahjustada kaitseala väärtusi; surve rajatiste olemasolule, prügimajanduse korraldamisele; Suurema külastusega võib kaasnedada puhkekohtade prahistamine
Kohalikud seltsid ja MTÜ-d	ala tutvustamine ja kasutamine ürituste jaoks, teenuste pakkumine	huvi radade ja puhkekohtade arendamise ja viitade olemasolu vastu

Huvirühm	Huvid	Mõju kaitse korraldamisele, võimalikud konfliktid
	külastajale	
Kaitseministeerium	laskmisharjutuste teostamise võimalikkus Liivase parklast	aitab kaasa kaitseala külastuseks vajaliku infrastruktuuri hea seisukorra säilimisele/taastamisele; ranna sulgemine külastajatele; võimalik mõju elustikule
Orienteerujad	orienteerumisürituste korraldamine	võimalik kaitsealuste liikide juhuslik häirimine
Surfarid	surfilaagrite korraldamine, ligipääs merele	liiga suure osavõtjate arvuga üritused ohustavad tallamiseõrnu kooslusi ja inimeste ohutust (tuleohutus ja teiste külastajate ohutus) kaitsealal ei suudeta tagada
Kalurid ja kalastajad	paatide vettelaskmiskohtadele ligipääsu säilimine	surve infrastruktuuri olemasoluks
Jahiseltsid	jahipidamine	aitab reguleerida ulukite arvukust

2. Väärtused ja nende kaitse-eesmärgid, mõjutavad tegurid ning kaitsemeetmed

2.1. Elustik

2.1.1. Linnustik

2.1.1.1. Kassikakk (*Bubo bubo*)

I kaitsekategooria liik, kes on pikalt alal pesitsenud. Teadaolevalt ei ole viimased pesitsused edukad olnud, alal leiduva ainsa paari isaslind kadus pärast 2006. aasta õlireostust. Elupaik on liigile aga sobiv. Kassikakk kuulub Linnudirektiivi (LiD) I lisasse.

Oodatav tulemus (10 a): Kassikaku elupaiga seisund on säilinud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi¹ ja tema elupaikade seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Õlireostus
2. Häirimine
3. Metssiga ja väikekiskjad

Tegevused

- Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele (1)²
- Kaitsealale ei rajata sigade söödaplatsse (3)
- Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaagadest (2)
- Külustusinfrastruktuuri mitte rajamine häirimise suhtes tundlike liikide elupaikade lähedusse (2).
- Kassikaku riikliku seire jätkamine (2,3)
- Kohtumine kohalike jahiseltside esindajatega, et arutada võimalusi ja vajadust ulukite arvukuse reguleerimiseks kaitseväärtuste säilitamiseks. 1 kord aastas (3)

2.1.1.2. Metsis (*Tetrao urogallus*)

Metsis on II kaitsekategooria liik, kes on alal pikalt pesitsenud ja mänginud. Tiit Randle personaalsel hinnangul on aga mäng aastatega pidevalt jäänud väiksemaks. Elupaik on metsisele siiski sobilik.

Oodatav tulemus (10 a): Metsise elupaiga seisund ei ole halvenenud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi ja tema elupaikade seisund on soodne

---

¹ Liigi seisund loetakse soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.

² Tegevusele järgnev arv sulgudes viitab mõjuteguri järjekorranumbrile, millele tegevus vastab.

Mõjutavad tegurid

1. Häirimine (marjakorjajad)
2. Metssiga ja väikekiskjad
3. Mängupaik on maastikukaitseala piiridest väljas
4. Elupaikade seisundi halvenemine

Tegevused

- Raiete teostamine kultuurpuistute looduslikkuse suurendamiseks (lisa 1) (4)
- Sigade söödaplatsse kaitsealale ei rajata (2)
- Kaitse-eeskirja muutmine. MKA piiride laiendamine (3)
- Külustusinfrastruktuuri mitte rajamine häirimise suhtes tundlike liikide elupaikade lähedusse (1)
- Kohtumine kohalike jahiseltside esindajatega, et arutada võimalusi ja vajadust ulukite arvukuse reguleerimiseks kaitseväärtuste säilitamiseks. 1 kord aastas (2)

2.1.1.3. Nõmmekiur (*Anthus campestris*)

II kaitsekategooria liik, pesitseb hajusalt kuivadel hõreda taimestiku ja paljanduva liivaga nõmmedel, liivikutel, rannaluidetel. Kuulub LiD I lissasse. Liigi pesitsemist ei ole alal viimase kümnendi jooksul registreeritud.

Oodatav tulemus (10 a): Nõmmekiuru levik alal inventeeritud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi ja tema elupaikade seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Puuduvad kindlad andmed liigi esinemise kohta

Tegevused

- Inventuuri läbiviimine mitmel järjestikkusel aastal (1)

2.1.1.4. Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*)

Linnuliik kuulub II kaitsekategooriasse ning LiD I lissasse, elupaik on seotud üldiselt metsamassiividega, mistõttu kaitsealal leidub talle sobivaid elupaiku, pesituskohad jäävad Spithami, Uuejõe ja Peraküla vahelistesse rannamännikutesse.

Oodatav tulemus (10 a): Karvasjalg kaku leviku kohta on olemas info ning liik on alal esindatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi ja tema elupaikade seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine liigi levikust
2. Metsnugis

Tegevused

- Teadaolevate elupaikade Keskkonnaregistrisse kandmine (1)
- Inventuuri läbiviimine karvasjalg-kaku pesitsuspaikade selgitamiseks (1)
- Kohtumine kohalike jahiseltside esindajatega, et arutada võimalusi ja vajadust ulukite arvukuse reguleerimiseks kaitseväärtuste säilitamiseks. 1 kord aastas (2)

2.1.1.5. Soo-loorkull (*Circus aeruginosus*)

Soo-loorkulli kaitse on määratletud Nõva-Osmussaare linnuala ühe kaitse-eesmärgina. Lind kuulub III kaitsekategooriasse ning on ühtlasi LiD I lisa liik. Tiit Randla hinnangu kohaselt on liik alal üsna tavaline, samas on ta pigem juhuslik pesitseja, aga väga sage toitekülaline. Oluliseks toitumisalaks soo-loorkullile Nõva maastikukaitsealal on Peraküla soo.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info soo-loorkulli leviku kohta ja liik on alal esindatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Soo-loorkull on alal esindatud ja tema toitumisalad on soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Toitumispaiikade hävimine (kuivenduse tagajärjel)
2. Info puudumine

Tegevused

- Teadaolevate pesitsuspaikade keskkonnaregistrisse kandmine (2)
- Leviku inventuuri läbiviimine (2)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)

2.1.1.6. Öösorr (*Caprimulgus europaeus*)

Öösorr on toodud Nõva-Osmussaare linnuala kaitse eesmärkide nimekirjas kaitstava liigina. Liik kuulub III kaitsekategooriasse ning on ühtlasi LiD I lisa liik. Öösorr on Tiit Randla sõnul võrdlemisi sage pesitseja, levik on arvukas Mustjärve ümbruses.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info öösorri leviku kohta ja liik on alal esindatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Öösorr on alal esindatud ning tema pesitsusalad on soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine

Tegevused

- Teadaolevate pesitsuspaikade keskkonnaregistrisse kandmine (1)
- Leviku inventuuri läbiviimine (1)

2.1.1.7. Laanepüü (*Bonasa bonasia*)

Nõva-Osmussaare linnuala kaitse-eesmärkide seas on loetletud laanepüü kaitse. Laanepüü kuulub LiD I lissasse ning on III kategooria kaitsealune liik. Tiit Randla andmetel on laanepüü Nõva maastikukaitsealal võrdlemisi sage pesitseja.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info laanepüü leviku kohta ja liik on alal esindatud
Pikaajaline eesmärk (30 a): Laanepüü on alal esindatud ning tema pesitsusalad on soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine

Tegevused

- Teadaolevate pesitsuspaikade keskkonnaregistrisse kandmine (1)
- Leviku inventuuri läbiviimine (1)

2.1.1.8. Nõmmelõoke (*Lullula arborea*)

Nõmmelõoke kuulub Nõva-Osmussaare linnuala kaitse-eesmärkide hulka, lisaks on ta LiD I lisa liiki ning III kategooria kaitsealune liik. Tiit Randla sõnul pesitseb liik kaitsealal kindlasti Mustjärve ääres ning Uuejõe suudme lähedal.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info nõmmelõokese leviku kohta ja liik on alal esindatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Nõmmelõoke on alal esindatud ning tema pesitsusalad on soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine

Tegevused

- Teadaolevate pesitsuspaikade keskkonnaregistrisse kandmine (1)
- Leviku inventuuri läbiviimine (1)

2.1.1.9. III kaitsekategooria linnuliigid

Tiit Randla andmetel pesitsevad alal lisaks eelpoolmainitule veel järgmised III kaitsekategooria linnuliigid: roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), raudkull (*Accipiter nisus*), hiireviu (*Buteo buteo*), lõopistik (*Falco subbuteo*), teder (*Tetrao tetrix*), sookurg (*Grus grus*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), õõnetuvi (*Columba oenas*), värb- ja händkakk (*Glaucidium passerinum*, *Strix uralensis*), väänkael (*Jynx torquilla*), hallrähn (*Picus canus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kirjurähn (*Dendrocorpus minor*), hänilane (*Motacilla flava*), hoburästas (*Turdus viscivorus*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*) ja männikäbilind (*Loxia pytyopsittacus*). Mitmed nimetatud liikidest kuuluvad LiD I

lissasse (jõgi- ja randtiir, sookurg, roo-loorkull, värb- ja händkakk, hallrähn, musträhn, väike kärbsenäpp, punaselg-õgija). Keskkonnaregistrisse liike hetkel kantud ei ole.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info kaitsealuste linnuliikide kohta ja liigid on alal esindatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigid on alal esindatud ning nende pesituspaigad on soodsas seisundis.

Mõjutavad tegurid

1. Elupaikade hävimine (näiteks raie või kuivenduse tagajärjel)
2. Info puudumine

Tegevused

- Teadaolevate pesituspaikade keskkonnaregistrisse kandmine (2)
- Leviku inventuuri läbiviimine III kaitsekategooria linnuliikide kohta (2)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)

2.1.3. Imetajad

2.1.3.1. Saarmas (*Lutra lutra*)

Saarmas on kaitsealal üsna tavaline liik ning ta tegutseb peamiselt mererannikul. Elupaik on seotud eelkõige Uuejõega. Liik kuulub III kaitsekategooriasse ning liigi kaitse on lisaks määratud ka Nõva-Osmussaare loodusala üheks kaitse-eesmärgiks.

Oodatav tulemus (10 a): Liigi levik alal täpsustatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Jõgede seisund
2. Levikuandmete puudumine keskkonnaregistris

Tegevused

- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)
- Levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse (2)

2.1.3.2. Hallhüljes (*Halicoerus grypus*)

Hallhüljes on III kaitsekategooria liik, kelle üksikud isendid on viimased kümme aastat poeginud Liivaninal. Hallhüljes kuulub Loodusdirektiivi (LD) II lissasse. Teised võimalikud hüljes poegimisalad kaitsealal ei ole teada.

Oodatav tulemus (10 a): Hallhüljes on alal esindatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Hallhüljes on alal esindatud.

Mõjutavad tegurid

1. Õlireostus
2. Info puudumine poegimise edukuse ja Liivanina olulisuse kohta hallhüljele

Tegevused

- Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele (1)
- Eksperthinnangu tellimine Liivanina tähtsuse kohta hallhülje poegimiskohana ja võimalike kaitsemeetmete vajaduse kohta (2).

2.1.4. Kalad

Alalt on leitud ca. 15 aastat tagasi vingerjat (*Misgurnus fossilis*), kes on III kaitsekategooria liik ning lisaks LD II lisa liik. Leiukohaks oli Tiit Randla andmetel väikeveekogu Must- ja Tuatse järvede vahel. Hetkel täpsemad andmed liigi leviku kohta alal puuduvad.

Veskijões on leitud jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), kes on kantud LD II ja V lissasse. Jõesilmu kaitse on määratud Nõva-Osmussaare loodusala üheks kaitse-eesmärgiks.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info looduskaitsealiselt oluliste kalaliikide kohta ja liigid on alal esindatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigid on alal esindatud.

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine levikust
2. Veekogude seisund

Tegevused

- Inventuuri läbiviimine võimalikes liikide elupaikades (1)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (2)

2.1.5. Roomajad ja kahepaiksed

Tiit Randla andmetel leidub kaitsealal järgnevaid III kaitsekategooriasse kuuluvaid kahepaikseid ja roomajaid: harilik kärnkonn (*Bufo bufo*), rohukonn (*Rana temporaria*), rabakonn (*Rana arvalis*), arusisalik (*Zootoca vivipara*), vaskuss (*Anguis fragilis*), rästik (*Vipera berus*) ja nastik (*Natrix natrix*). Hetkel liike keskkonnaregistrisse kantud ei ole.

Oodatav tulemus (10 a): Liigid on alal esindatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigid on alal esindatud.

Mõjutavad tegurid

1. Veekogude seisund
2. Info puudumine liikide leviku kohta

Tegevused

- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)
- Roomajate ja kahepaiksete inventuuri läbiviimine, levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse (2)

2.1.6. Selgrootud

2.1.6.1. Apteegikaan (*Hirudo medicinalis*)

Apteegikaani elupaigaks alal on Väike ja Suur Tuatse järved. Liik kuulub II kaitsekategooriasse ning LD V lisasse.

Oodatav tulemus (10 a): Apteegikaani elupaiga seisund on säilinud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi ja tema elupaikade seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Järvede seisund
2. Info puudumine leviku kohta ja andmete puudumine keskkonnaregistris

Tegevused

- Limnoloogiajaama andmete koondamine kaitseala järvede kohta (1)
- Inventuuri läbiviimine ala kõikides järvedes (1)
- Levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse (2)

2.1.6.2. Putukad

Alal on Tiit Randla andmetel arvukateks liikideks sõõrsilmik (*Lopinga achine*) ja vareskaera-aasasilmik (*Coenonympha hero*), kes mõlemad kuuluvad III kaitsekategooriasse ning on kantud LD IV lisasse.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas info kaitsealuste putukaliikide kohta ja liigid on alal esindatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigid on alal esindatud ning nende elupaigad on säilinud

Mõjutavad tegurid

1. Info liikide leviku kohta ei kajastu keskkonnaregistris

Tegevused

- Liikide levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse (1)

2.1.7. Soontaimed

2.1.7.1. II kaitsekategooria kaitsealused taimed

Kaitsealalt on leitud järgmisi II kaitsekategooriasse kuuluvaid soontaimeliike: rand-orashein (*Elymus farctus*), tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*), sale villpea (*Eriphorum gracile*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*). Lisaks on Uuejõe ja Liivase sihtkaitsevööndites rand-ogaputke (*Eryngium maritimum*) kasvukohad, kuid taime levikuandmeid ei ole keskkonnaregistrisse kantud.

Rand-orashein ja rand-ogaputk on rannikutaimed, tume nokkhein, sale villpea ja Russowi sõrmkäpp kasvavad soodes ja teistes märgades kasvukohtades.

Oodatav tulemus (10 a): Teadaolevad elupaigad on säilinud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liikide elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud

Mõjutavad tegurid

1. Levikuandmete puudumine keskkonnaregistrist
2. Külastuse mõju – rand-orashein, rand-ogaputk
3. Soos kasvavate liikide elupaikade seisundi halvenemine (võimalik kuivenduse kaugeleulatuv mõju väljastpoolt kaitseala)

Tegevused

- Liikide elupaikade keskkonnaregistrisse kandmine (1)
- Taimestiku inventuuri läbiviimine (1)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (3)
- Küllastavates randades (Peraküla, Uuejõe), infotahvlitele liike tutvustava ning nende korjamist keelava info ülespanemine (2)
- Külastusega seotud infrastruktuuride rajamisel peab tagama kasvukohtade säilimise (2)

2.1.7.2. Kuivade kasvukohatüüpide taimed

Kaitsealalt on leitud järgnevaid taimi, kes kuuluvad III kaitsekategooriasse: roomav öövilge (*Goodyera repens*), aaskarukell (*Pulsatilla pratensis*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), karukold (*Lycopodium clavatum*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), suur käopõll (*Listera ovata*) ja kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*).

Loetletud liigid kasvavad kuivades kasvukohatüüpides.

Oodatav tulemus (10 a): Liigid on kaitsealal esindatud, elupaigad säilinud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liikide elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud

Mõjutavad tegurid

1. Tallamine ja korjamine
2. Liigid ei ole kaitsealal väärtustatud

Tegevused

- Infostendidel kaitsealuste taimede tutvustamine ja nende korjamist keelava info lisamine stendidele (1,2)

2.1.7.3. Veetaimed

Kaitseala järvedest on leitud III kaitsekategooriasse kuuluvaid väike vesiroosi (*Nymphaea candida*) ja väikest vesikuppu (*Nuphar pumila*).

Oodatav tulemus (10 a): Liigid on kaitsealal esindatud, nende elupaigad on säilinud
Pikaajaline eesmärk (30 a): Liikide elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud

Mõjutavad tegurid

1. Veekogude seisund
2. Liigid ei ole väärtustatud

Tegevused

- Infostendidel veetaimede tutvustamine (2)
- Järvede kohta Limnoloogiajaama andmete koondamine (1)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)

2.1.8. Seened

2.1.8.1. Liiv-maakeel (*Thuemenidium atropurpureum*)

Lepaaugu järve lähistel asub II kaitsekategooria seeneliigi liiv-maakeele kasvukoht. Liiv-maakeele kaitseks on alale loodud püsielupaik, kuid väidetavalt on see loodud alale, kus liiv-maakeel tegelikult ei kasva. Seega ei ole seene täpsed levikuandmed täna teada.

Oodatav tulemus (10 a): Olemas ülevaade liigi seisundist ja levikust ning liik on kaitsealal esindatud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Liigi elupaigad on säilinud ning liik on kaitsealal esindatud

Mõjutavad tegurid

1. Püsielupaik ei ole liiv-maakeele õiges elupaigas
2. Puudub info kaitsemeetmete kohta

Tegevused

- Inventuuri läbiviimine liiv-maakeele levikuandmete täpsustamiseks ja keskkonnaregistrisse kandmiseks ning püsielupaiga täpselt piiritlemiseks (1)
- Ekspertninnangu koostamine kaitsemeetmete täpsustamiseks (2)

2.1.8.2. Samblad ja samblikud

Kaitsealal ei ole hetkel teada ühegi kaitsealuse sambla- või samblikuliigi leiukohta ning kaitsekorralduskava koostajatele ei ole teada ühtki kaitseala sammaltaimede või samblike uurimust või koostatud liiginimekirja.

Oodatav tulemus (10 a): On olemas ülevaade kaitsealal leiduvatest looduskaitsealiselt olulistest sambliku- ja samblaliikidest

Pikaajaline eesmärk (30 a): On olemas ülevaade kaitsealal leiduvatest sambliku- ja samblaliikidest ning looduskaitsealiselt olulised sambliku- ja samblaliigid on soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine
2. Tallamine, ATV-dega sõitmine

Tegevused

- Samblike inventuuri läbiviimine (1)
- Sammaltaimede inventuuri läbiviimine (1)
- Mootorsõidukitega liikumist keelavate siltide paigaldamine probleemsetesse kohtadesse (joonis 4) (2)

2.2. Elupaigad

Elupaikade paiknemisest annab ülevaate joonis 1.

2.2.1. Rannikuelupaigad

Nõva maastikukaitsealale on iseloomulikud liivarannad, mis moodustavad rannikuluidetega ühtseid kooslusi. Mitmeid rannikul levinud elupaigatüüpe on raske omavahel piiritleda, mistõttu on neid kaardistatud kaasnevatena.

Liivased ja mudased pagurannad (1140)

Elupaigatüüpi on inventeeritud väga väikeste fragmentidena Keibu lahe ääres, kokku 0,06 hektaril. Lisaks on kaardistatud seda veel Elbiku küla all ja Dirhami küla lähistel, kuid kaitseala piiridesse jääb kooslusest vaid kaduv-väike osa. Hetkel elupaigatüüpi kaitse-eeskirjas kaitse-eesmärkide all loetletud ei ole.

Püsitaimestuga liivarannad (1640) koos esmaste rannavallide (1210) ja eelluidetega (2110)

Esmaseid rannavalle ja eelluited on alal inventeeritud üksnes koos püsitaimestuga liivarandadega, mistõttu ei käsitleta neid eraldi elupaigatüübist 1640.

Soodsa looduskaitseliselise seisundi hinnanguga püsitaimestuga liivarannana inventeeritud ala ulatub Dirhami lahe ääres pika kitsa ribana Dirhami sadamast kuni Põõsaspea neemeni, hõlmates 10,78 hektari suuruse pindala. Rannaküla ja Liivanina vahel on püsitaimestuga liivarandadena kaardistatud kitsas rannaäärne vöönd 5,15 hektaril, mille looduskaitseliselise seisundit ei ole hinnatud.

Koos esmaste rannavallidega on püsitaimestuga liivarandu inventeeritud 5,48 hektari ulatuses Rooslepa küla all ning 10,83 hektari suurune ala eelmisest põhja pool mis ulatub mööda randa kuni Dirhamini. Seisund on suuremal alal hinnatud „A-ks“, väiksemal alal hinnang puudub.

Koos eelluidetega on püsitaimestuga liivarandu kaardistatud pideva alana Liivase ninast kuni Spithami külani, kokku 40,88 hektaril. Elupaigatüübi looduskaitseline seisund on hinnatud „A-ks“. Samasuguse kooslusena on kaardistatud Keibu lahe äärne rannariba 11,58 hektaril, mille seisundit ei ole hinnatud.

Kõik nimetatud elupaigatüübid on kantud Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Tabel 3. Rannikuelupaikade pindalad ja looduskaitselise seisundi hinnangud.

Elupaigatüübi kood	Looduskaitselise seisundi hinnang A;B;C;				Kokku (ha)	Elupaigatüübi katvus Nõva-Osmussaare looduslal elupaikade andmebaasis	
	A	B	C	hindamata		%	ha
1140				0,06	0,06		
1150				18,95	18,95	0,2	47,7
1640	10,78			5,15	15,93	0,2	47,7
1640, 1210	10,83			5,48	16,31		
1640, 2110	40,88			11,58	52,46		

Oodatav tulemus (10 a): Elupaikade seisund ei ole halvenenud – säilinud samas seisundis ja samas mahus, mis täna.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Elupaigad on säilinud soodsas seisundis³

Mõjutavad tegurid

1. Mootorsõidukitega liiklemine
2. Õlireostus

Tegevused

- Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine (joonis 4) (1)
- Randaviivate sihtide sulgemine (joonis 4) (1)
- Mootorsõidukitega liikumist keelavate siltide paigaldamine probleemsetesse kohtadesse (1)
- Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele (2)

³ Loodusliku elupaiga seisund loetakse soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma levila piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka prognoosimisulatusse jäävas tulevikus ja elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus.

2.2.2. Avatud luiteelupaigad

Tingituna pidevast maakerkest ja rannaprotsessidest, on Nõva maastikukaitseala maastik liigendatud luidete ja vanade rannavallidega, mis on tänaseks otsesest mere mõjupiirkonnast väljas. Vanadel rannavallidel ja luidetel leidub mitmeid erinevas suksessiooniastmes kooslusi. Kõik peatükis käsitletavat luiteelupaigad v.a. liivikud (elupaigatüüp 2330) on määratletud Nõva-Osmussaare loodusala kaitseesmärgidena.

Hallid luided (2130) koos luidetevaheliste niiskete nõgudega (2190)

Hallide luidete elupaikadena on kaardistatud pikad kitsad ribad Keibu lahe ääres ning Rannaküla ja Peraküla ranna vahel, püsitaimestuga liivarandade taga, kokku 16,81 hektaril. Looduskaitsealist seisundit on hinnatud ainult kahel kaardistatud elupaigafragmendil, hindega „A“ on hinnatud 1,19 hektari suurune ala Rannaküla lähistel ning hindega „B“ on hinnatud 1,94 hektari suurune ala Peraküla ranna lähistel. Lisaks on inventeeritud ulatuslik hallide luidete ala koos luidetevaheliste niiskete nõgudega (elupaigatüüp 2190) Keibu lahe ääres, tekkelt nooremate elupaigatüüpide (esmased rannavallid ja püsitaimestuga liivarannad) taga, kokku 25,73 hektaril. Koosluse looduskaitsealist seisundit ei ole hinnatud.

Rusked luided kukemarjaga (2140)

Elupaigatüüpi on kaardistatud Keibu küla lähistel kuue erineva suurusega fragmendina kokku 19,68 hektaril. Inventeerijad ei ole hinnanud ühegi ala looduskaitsealist seisundit. Nimetatud kooslus on väga sarnane kanarbiku *Calluna* ja hariliku kukemarjaga *Empetrum nigrum* kuivade liivanõmmede (2320) elupaigatüübiga ning nende eristamine on väga keeruline. Hetkel ei ole kaitsealal elupaigatüüpi 2320 kaardistatud, kuid J. Paali (2007) järgi on elupaigatüüp Keibu lahe ääres levinud ning samuti on kooslus kantud Nõva maastikukaitseala kaitse-eeskirja kaitse-eesmärkide hulka. Seetõttu võib arvata, et alal seda elupaigatüüpi kindlasti leidub, kuid seda pole täna kaardistatud.

Liivikud (2330)

Liivikute elupaigatüüpi on Nõva maastikukaitsealal kaardistatud 10,04 hektaril Liivanina ja Peraküla ranna vahelisel kitsal alal, mis kulgeb paralleelselt metsastunud luitega. Liiviku looduskaitsealine seisund on hinnatud „B-ks“. Lisaks on veel kaitsealal kaardistatud väike 0,18 hektari suurune liivikufragment, mis külgnab samuti luitemetsaga.

Oodatav tulemus (10 a): Luidete pindala ei ole inimtegevuse tõttu vähenenud ja seisund halvenenud, kusjuures hallide luidete ja kukemarjaga ruskete luidete pindala on säilinud vähemalt 48-l hektaril.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Avatud luitekooslused on säilinud soodsas seisundis, kusjuures hallide luidete ja kukemarjaga ruskete luidete pindala on säilinud vähemalt 48-l hektaril.

Mõjutavad tegurid

1. Mootorsõidukitega sõitmine

Tegevused

- Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine (joonis 4) (1)
- Randaviivate sihtide sulgemine (joonis 4) (1)
- Mootorsõidukitega liikumist keelavate siltide paigaldamine probleemsetesse kohtadesse (1)

Tabel 4. Avatud luitekoosluste pindalad ja looduskaitse seisundi hinnangud

Elupaigatüübi kood	Looduskaitse seisundi hinnang A;B;C;				Kokku (ha)	Elupaigatüübi katvus Nõva-Osmussaare looduslal elupaikade andmebaasis	
	A	B	C	hindamata		%	ha
2130	1,19	1,94		13,68	16,81	0,1	23,8
2130,2190				25,73	25,73		
2140				19,68	19,68	0,1	23,8
2330	0,18	10,04			10,22		

2.2.3. Järved

Kaitsealal leidub palju madalaid ja kinnikasvavaid, soiste kallastega veekogusid, mis on oma genesilt vanad rannikulõukad. Alal on inventeeritud ühte järvede elupaigatüüpi - vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), mis on kantud ka Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140)

Kaitsealal on viis antud elupaigatüübina inventeeritud veekogu, kokku 33,6 hektaril. Suurim elupaigatüübina kaardistatud veekogu on Pikane järv, mille looduskaitse seisundit on hinnatud „A-ga“. Suurematest kaitseala järvedest on elupaigatüübina inventeeritud Allikajärv (mis on ühtlasi Ürglooduse objekt) ja Flyvae järv, mille looduskaitse seisundit on hinnatud „A-ga“. Kaitsealal on inventeeritud lisaks veel ka kaks alla ühe hektari suurust elupaigatüüpi esindavat veekogu – Väike-Tuatse järv ja pisike veekogu Tuatse järvest lõunas. Kummagi väikejärve looduskaitse seisundit ei ole hinnatud.

Kõik elupaigatüübina kaardistatud veekogud on madalad soostuvad umbjärved, mille kallastel levivad lääne-mõökrohu kooslused.

Tabel 5. Vähe- kuni kesктоiteliste kalgiveeliste järvede pindala ja looduskaitse seisundi hinnangud

Elupaigatüübi kood	Looduskaitse seisundi hinnang A;B;C				Kokku (ha)	Elupaigatüübi katvus Nõva-Osmussaare looduslal elupaikade andmebaasis	
	A	B	C	hindamata		%	ha
3140	33,38			0,57	33,95	0,1	23,8

Oodatav tulemus (10 a): Järvede seisund ei ole inimtegevuse tõttu halvenenud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Järved on säilinud soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Info puudumine seisundi kohta
2. Kuivenduse mõju valgalal

Tegevused

- Limnoloogiajaama andmete koondamine järvede kohta (1)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (2)

2.2.4. Jõed ja ojad (3260)

Nõva maastikukaitsealal on jõgede ja ojade elupaigatüübina inventeeritud neli luidetekompleksiga seotud oja. Suurim neist on Uusjõgi, mis suubub Peraküla ranna lähistel merre ning mille looduskaitsealine seisund on hinnatud „A-ks“. Teised vooluveekogud on kõik seotud Lepaaugu rannikulõukaga – elupaigatüübina on kaardistatud mõlemad Lepaaugu sissevoolud, mis kulgevad oma looduslikus süngis ning mille seisund on hinnatud „A-ks“. Üleeuroopaliselt tähtsa elupaigatüübina on kaardistatud ka Lepaaugu ainuke väljavool, mis kulgeb enam-vähem looduslikus süngis. Oja looduskaitsealiseks seisundiks on hinnatud „B“.

Merresuubuvate jõgede suudmed võivad olla liikuvad – kui meri kuhjab suudmealad setteid täis, tekivad rändavad jõesuudmed.

Jõgede ja ojade elupaigatüüp on kantud ka Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Oodatav tulemus (10 a): Ojade seisund ei ole halvenenud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Ojad on säilinud soodsas seisundis.

Mõjutavad tegurid

1. Kuivenduse mõju valgalal
2. Jõgede suudmete täitumine meresetetega tormide tagajärjel

Tegevused

- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)
- Jõesuudmete avamise võimaldamine suurema püsiva üleujutuse ohu tekkimisel päästetööna (2)

2.2.5. Rannikulõukad (1150)

Rannikulõukana on inventeeritud Keibu lahe ääres asuv Lepaauk, mille pindala on 18,95 hektarit. Veekogu looduskaitse seisundit ei ole hinnatud (vt. Tabel 3).

Rannikulõukad on elupaigatüübina kantud Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Oodatav tulemus (10 a): Säilinud on ilma tõkestusteta ühendus Läänemerega

Pikaajaline eesmärk (30 a): Lepaaugu kui rannikulõuka seisund on soodne

Mõjutavad tegurid

1. Kuivenduse mõju valgalal
2. Jõe suudme täitumine meresetetega tormide tagajärjel

Tegevused

- Lepaaugu „lüüsi“ likvideerimine (joonis 4) (2)
- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendusüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)
- Jõesuudmete avamise võimaldamine suurema püsiva üleujutuse ohu tekkimisel päästetööna (2)

2.2.6. Sood ja luidetevahelised niisked nõod

Rannikust sisemaa poole liikudes leidub Nõva maastikukaitsealal palju soid ja liigniiskeid elupaigatüüpe. Laialt on levinud niisked nõod luitelohkudes ning liigirikkad madalsood ja mõõkrohusood, mis on tekkinud vanade madalate järvede kinnikasvamise tulemusel. Kõik allpool käsitletavat soode elupaigatüübid on kantud Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Siirde ja õõtsiksood (7140)

Siirde ja õõtsiksoodena on hetkel inventeeritud üks 3,14 hektari suurune ala Keibu külas. Soo looduskaitse seisundi hinnang on „A“.

Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210)

Mõõkrohusoode levik kaitsealal on seotud järvedega – kaks sellist elupaika asuvad Tuatse järve ääres ning kaks ala Mustjärve lähistel. Looduskaitse seisund on hinnatud „A-ks“ vaid ala kõige suuremal mõõkrohusool, mis hõlmab enda alla 11,76 hektarit. Teiste alade seisundit ei ole hinnatud.

Liigirikkad madalsood (7230)

Liigirikka madalsoonana on inventeeritud Nõva maastikukaitsealal Pikane järve äärne soo 43,4 hektaril, mille looduskaitse seisundit ei ole hinnatud. Lisaks on kaardistatud alla hektari suurune kild soostuvate ja soolehtmetsade (9080) elupaiga keskel Lepaaugust lõunasuunas. Looduskaitse seisundit on alal hinnatud „C-ks“.

Luidetevahelised niisked nõod (2190)

Elupaigatüüp on piirkonnale väga iseloomulik, mistõttu on see Nõva maastikukaitsealal laia levikuga. Kõige enam on kooslust kaardistatud Mustjärvest kirdes, kus need moodustavad osa sealsest kunagiste rannavallide kompleksist. Looduskaitselise seisundi hinnangud kooslustele on võrdlemisi varieeruvad (tabel 5) ning kokku on seda kaardistatud 18,90 hektaril.

Soode segatüübid

Nõva maastikukaitseala suurima soo – Peraküla soo, elupaigatüübiks on määratud nii 7230 (liigirikkad madalsood) kui ka 7210 (lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga). Peraküla soo pindala on 102,39 hektarit ning selle looduskaitseliseks seisundiks on märgitud „A“.

Siirde ja õõtsiksoode ja liigirikaste madalsoode segatüübina on määratud grupp soid, mis jäävad Keibu piiranguvööndi kõige lõunapoolsemasse nurka. Kokku on sellisena inventeeritud soid 19,88 hektaril, enamuse alade looduskaitseline seisund on hinnatud „B-ks“.

Liigirikkad madalsood (7230) koos niiskuslembeste kõrgrohustuga (6430) on märgitud kokku 19,52 hektaril, Pikase järve idakaldal. Looduskaitselise seisundi hinnang alale on „C“.

Tabel 6. Soode ja luidetevahelise niiskete nõgude pindala ja looduskaitselise seisundi hinnangud

Elupaigatüübi kood	Looduskaitselise seisundi hinnang A;B;C				Kokku (ha)	Elupaigatüübi katvus Nõva-Osmussaare loodusosal elupaikade andmebaasis	
	A	B	C	hindamata		%	ha
7140	3,14				3,14	0,04	9,5
7210	11,76			10,17	21,93	0,3	71,5
7230			0,8	43,4	44,2	0,7	166,9
2190	12,21	5,88	0,81		18,9	0,1	23,8
7140,7230		15,13		4,75	19,88		
7230,6430			19,43	0,09	19,52		
7210,7230	102,39				102,39		

Oodatav tulemus (10 a): Elupaigatüübi seisund ja pindala pole tänasega võrreldes inimtegevuse tõttu vähenenud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Sooelupaikade soodne seisund on säilinud

Mõjutavad tegurid

1. Kuivendussüsteemide rekonstrueerimine
2. Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi soode

Tegevused

- Väljaspool kaitseala planeeritavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestamine tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele (1)
- Metsade majandamisel ei sõideta läbi soode (2).

2.2.7. Metsad

Metsa tüübirühmadest on kaitsealal kõige enam levinud nõmmemetsad, mis moodustavad kõikidest kaitsealal esindatud metsatüüpide pindalast 65% (tabel 7). Nõmmemetsade seas on enam levinud sambliku kasvukohatüüp (pindala kokku 673 ha), aga ka kanarbiku kasvukohatüüp on laia levikuga (458 ha). Kaitsealal leiduvatest palumetsadest (239 ha) suurema osa moodustavad pohla kasvukohatüübi metsad, soovikumetsadest (pindala kokku 179 ha) on esindatud enam-vähem võrdselt tarna ja angervaksa kasvukohatüübi metsi ning rabastuvatest metsadest (pindala kokku 111 ha) leidub enam sinika kasvukohatüüpi.

Tabel 7. Metsa tüübirühmade esindatus Nõva maastikukaitsealal

Tüübirühm	Pindala (ha)
Nõmmemets	1131,4
Palumets	239,2
Soovikumetsad	179,3
Rabastuvad metsad	110,7
Madalsoomets	22,6
Kõdusoomets	16,0
Siirdesoometsad	13,7
Loometsad	12,1
Salumetsad	10,5

Põhiline peapuuliik Nõva maastikukaitseala metsades on mänd. Männienamusega puistute pindala kaitsealal on 1466 hektarit ning selle keskmine vanus on 77 aastat (tabel 8). Võrreldes männiga moodustavad teised puuliigid marginaalse osa – kaasikud, esinemise poolest männikutest järgmised puistud, moodustavad männi enamusega puistute pindalast vaid ligi kümnendiku. Kuusikud, sang- ja hall-lepikud, saarikud ja haavikud moodustavad Nõva maastikukaitseala metsadest vaid väga väikese osa.

Tabel 8. Puistute keskmine vanus ja pindala peapuuliikide kaupa

	Keskmine vanus	Pindala (ha)
Mänd	77	1466,0
Kask	54	159,4
Kuusk	61	59,6
Sanglepp	49	30,0
Hall lepp	36	12,5
Haab	49	7,4
Saar	42	0,6

2.2.7.1. Kõrge kaitseväärtusega looduslikule arengule jäävad metsad

Loodusdirektiivi metsaelupaikadest leidub alal kõige enam vana loodusemetsa e. läänetaiga (9010) elupaigatüübi alla kuuluvadi metsi, kokku 336,5 hektaril. Ohtralt leidub alal ka metsastunud luiteid (2180) – 241,5 hektaril. Teisi elupaigatüüpe leidub alal suhteliselt vähe. Soostuvaid ja soolehtmetsi (9080) leidub 21 hektaril ning siirdesoo ja rabametsi 6 hektaril, segatüüpi 9010(91D0) on inventeeritud 12 hektaril. Nõva maastikukaitsealal leiduvatest metsaelupaigatüüpidest on määratletud Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärgina vanad loodusemetsad (9010), metsastunud luited (2180) ja soostuvad ja soolehtmetsad (9080).

Tabel 9. Metsaelupaigatüüpide pindalad ja looduskaitse seisundi hinnangud

Elupaigatüübi kood	Looduskaitse seisundi hinnang A;B;C;D					Kokku (ha)	Elupaigatüübi katvus Nõva-Osmussaare looduslal elupaikade andmebaasis	
	A	B	C	D	hindamata		%	ha
9010	2,04	158,94	157,7	17,79		336,47	1,1	262,3
2180	113,9	81,25	43,03	3,31		241,49	1,1	262,3
9080	8,26	2,13	10,86			21,25	0,03	7,2
91D0		2,64	3,29			5,93		
9010 (91D0)		4,57	7,48			12,05		

Vana loodusemets (9010)

Elupaigatüüp on kaitsealal laialt levinud - kokku 336,5 hektaril, suured massiivid on koondunud kaitseala järvede ümbrusesse. Üle poolte läänetaiga metsade looduskaitse seisundiks on hinnatud „C“ või „D“ ning väga suur osa „B“ hinnanguga metsadest asub hetkel väljaspool sihtkaitsevööndeid (tabel 8). Looduskaitse seisund on hinnatud „A-ks“ kolmel väiksel alal Mustjärve lähedal, kokku kahel hektaril.

Metsastunud luited (2180)

Vana loodusemetsa järel on järgmiseks sageli esinevaks Loodusdirektiivi metsaelupaigaks metsastunud luited (2180), mida leidub kokku 241,5 hektaril. Elupaigatüüpi leidub rannalähedase ribana pea kogu kaitseala rannajoone ulatuses. Suure osa (114 hektaril)

metsastunud luidete elupaigatüübi looduskaitseks seisundiks on hinnatud „A“, palju on ka „B“ hinnanguga kooslusi.

Soostuvad ja soolehtmetsad (9080)

Elupaigatüüp on kaitsealal levinud siin ja seal väikeste fragmentidena, kokku 21, 3 hektaril. Suurim ja parima looduskaitse hinnanguga („A“) fragment jääb hetkel kehtiva kaitse-eeskirja järgi kaitsealalt välja. Alade looduskaitse seisund on hinnatud pea poolte alade puhul „C-ks“.

Siirdesoo ja rabametsad (91D0)

Siirdesoo ja rabametsade elupaigatüübiks on määratud kaks metsala Mustjärve kallastel, kokku ca. 5,9 hektaril. Elupaikade looduskaitseks seisundiks on hinnatud „B“ ja „C“.

Luitestiku kompleks soo ja metsaga (9010 (90D0))

Siirdesoo ja rabametsade ning vana metsa segaelupaigatüübina on määratud kaks ala kokku 12 hektaril. Looduskaitse seisundit on hinnatud väiksema koosluse puhul „B-ks“ ja suurema puhul „C-ks“. Mõlemad alad paiknevad Nõva maastikukaitseala suurima lahustüki piiril.

Oodatav tulemus (10 a): Kõrge kaitseväärtusega metsade pindala ei ole vähenenud, kusjuures metsaelupaigatüüpide pindala on säilinud vähemalt 532-l hektaril.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Kõrge kaitseväärtusega metsade soodne seisund on säilinud ja pindala ei ole vähenenud ning on säilinud vähemalt 532-l hektaril.

Mõjutavad tegurid

1. Ülevaate puudumine võimalikust seisundi muutusest
2. Kaitsekord ei taga kaitseväärtuse säilimist
3. Raied kõrge kaitseväärtusega metsades

Tegevused

- Kaitse-eeskirja muutmine. Suuremate kõrge kaitseväärtusega metsade massiivide määratlemine sihtkaitsevöönditesse (2)
- Kõrge looduskaitse väärtusega metsades raiete vältimine (3)
- Metsade looduskaitse seisundi seire KKK perioodi lõpus (2)

2.2.7.2. Kõrge puhkeväärtusega metsad

Nõva maastikukaitseala ja ümberkaudne piirkond on väga populaarne puhkeala ja omab laiemat tähtsust marja- ja seenemetsana. Külastajate ja metsaandide kogujate huvi seostub eelkõige kaitseala läbiva ida-lääne suunalise tee ja mere vahele jääva metsaga. Hetkel täpsed andmed marja- ja seenekorjamisega tegelevate inimeste hulga ja nende poolt kogutavate metsaandide koguste kohta puuduvad. Hetkel ei ole see aga kahjustanud kaitseala üldist seisundit.

Oodatav tulemus (10 a): Looduskaitseväärtus ei ole kahjustunud, puhkeväärtus on säilinud, väljaspool LD elupaigatüüpe asuvate metsade puhkeväärtus suureneb
Pikaajaline eesmärk (30 a): Rekreatiivsed tegevused ei ole kahjustanud ala kõrge loodusväärtusega metsi

Mõjutavad tegurid

1. Metsade tihedus, kultuurpuistu ilme

Tegevused

- Raiete teostamine kultuurpuistute looduslikkuse suurendamiseks (lisa 1) (2)

2.2.7.3. Piiranguvööndis olevad väärtuslikud metsaosad

Vana loodusemets e. läänetaiga (9010)

Vana loodusemetsa, mille looduskaitseks seisundiks on „B“, jääb hetkel kehtiva kaitse-eeskirja järgi piiranguvööndisse 137,5 hektari suurusel alal. Kuna vana loodusemetsa elupaigatüüpi esindavate koosluste looduskaitseks seisundi hinnangud on üldiselt madalad, siis jäävad täna paremini säilinud alad suures osas piiranguvöönditesse.

Metsastunud luited (2180)

Põhiline osa piiranguvööndis asuvatest metsastunud luidetest jäävad Lepaaugu piiranguvööndisse. Kõik Keibu lahega paralleelselt kulgevad metsastunud luited on looduskaitseks seisundiga „A“ või „B“. Lisaks on „A-ks“ hinnatud ka Lepaaugu lõunakaldale jääva luitemetsa looduskaitseks seisund. Kokku jääb piiranguvööndisse metsastunud luitet ca. 40 hektari ulatuses.

Soostuvad ja soolehtmetsad (9080)

Piiranguvööndisse jääb suurim elupaigatüübina inventeeritud metsakooslus (8,3 hektarit) ja looduskaitseks seisundiga („A“) ala paikneb oja orus, mis suubub Lepaaugu. Inventeerija on märkinud selle metsakoosluse vääriselupaiga tunnustele vastavaks. Lisaks jäävad piiranguvöönditesse veel kaks väikest elupaigatüüpi esindavat ala – üks Lepaaugu ääres ja lisaks väga väike fragment suuremast Vananõmme sihtkaitsevööndisse jäävast kooslusest.

Tabel 10. Väljaspool sihtkaitsevööndit paiknevate Loodusdirektiivi metsaelupaikade pindalad looduskaitseks seisundiga A ja B

Elupaigatüübi kood	Looduskaitseks seisundi hinnang		Kogupindala (ha)
	A	B	
9010		137,45	137,45
2180	23,64	16,16	39,8
9080	8,26	2,13	10,39

Lepaaugu piiranguvööndi lääneosasse jääb kaks vääriselupaiga tunnustele vastavat metsaosa, pindalaga 7,4 ha.

Oodatav tulemus (10 a): Väärtuslikud metsakooslused on säilinud soodsas seisus
Pikaajaline eemärk: Väärtuslikud metsakooslused on säilinud soodsas seisundis

Mõjutavad tegurid

1. Raietegevus

Tegevused

- Vääriselupaiga tunnustele vastavates metsaosades ning LD metsaelupaikades (seisundiga A ja B) raiete vältimine (1)

2.3. Rannikumaastik

Rannikumaastik on säilinud looduslikuna. Rannikumaastik on tulenevalt merelainetuse kulutavast ja setteid kuhjavast tegevusest pidevalt muutumises. Liiva ärakanne on suhteliselt aktiivne Uuejõest läänepool, samas kui Lepaaugust idas toimub väga aktiivne setete akumulatsioon ja luitestiku laienemine. Keibu lahe idakülg on olnud juba pikka aega aktiivseks setete kuhjumise alaks. Sellest annavad tunnistust ka täna merest kaugemale jääv luitevall, mis ulatub kohati 10 m kõrguseni. Liiva kanne on olnud nii aktiivne, et ajalooliselt on olnud tegemist tuiskliiva aladega. Luidete kinnistamiseks loodi tsaarivalitsuse ajal metsakaitseala, kasutades kinnistamiseks muuhulgas ka mägimändi. Tänapäevaks on nn Keibu mägede näol tegemist äärmiselt omapärase ja vähe uuritud maastikukompleksiga, kus rannikuluidest on tuul kujundanud omapäraseid pinnavorme. Kogu elupaigakompleks on äärmiselt tallamisõrn. Kahjuks on just Keibu lahe idakaldal näha piirkondi, kus taimkate on ATV-ga sõitmise tõttu ulatuslikult kahjustatud, peamiselt esmaste rannavallide taha jäävatel aladel. Rannikumaastikku iseloomustavad ka Nõukogude okupatsiooniajast säilinud piirivalveputkad, mis on sageli kasutatavad avalike käimlatena.

Oodatav tulemus (10 a): Rannikumaastik on säilinud täisehitamata ja ei ole otsese inimtegevuse tõttu muutunud (va piirivalveputkade lammutamine)

Pikaajaline eesmärk (30 a): Rannikumaastikud on säilinud looduslikus seisus

Mõjutavad tegurid

1. Järelvalve ei ole suutlik ATV-sid piirama
2. Roojamine ja prahistamine
3. Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid
4. Sihtide kasutamine teedena
5. Kohalike teadmatus kuhu rikkumistest teatada
6. Luidete erosioon
7. Välispiiri tähistuse puudulikkus
8. Liigne külastuskoormus sihtkaitsevööndites

Tegevused

- Välispiiri tähistuse uuendamine (33 suurt silti) (7)
- Laudteede rajamine (joonis 4) (1,3)
- Külastuse mitte suunamine Keibu mägede piirkonda (1,2,3,6)
- Stendide täiendamine puhkekohtades keskkonnainspektsiooni telefoninumbriga ja üleskutsega rikkumiste korral KKI-i pöörduda (1)
- Kaluritele ja kalastajatele võimalike merele ligipääsude tähistamine (joonis 4) (3,6,4)
- Randaviivate sihtide sulgemine (joonis 4) (3,6,4)
- Mootorsõidukitega liikumist keelavate siltide paigaldamine probleemsetesse kohtadesse (3,6,4)
- Parkimisalade laiendamine (joonis 4) (3,4,6)
- Olemasolevate puhkekohtade ja infrastruktuuri hooldus, vt lisa 1 (2)
- KKI reidid. Vahemikus 15. juuni-15. august iga nädala reedel või laupäeval (1)
- Kaitse-eeskirja muutmine. Enimkülastatavate puhkerandade määramine piiranguvööndisse (8)

2.4. Geoloogilised väärtused

2.4.1. Kivikülvid

Kaitseala kivikülvides on levinud ainulaadne kivimitüüp Neugrund-bretša, mis pärineb Neugrundi meteoriidikraatri ringvallilt. Viimase jääaja mandrijää poolt on rahnud kantud kraatrist edela suunas ning nende levik on peamiselt seotud Loode-Eestiga (Pirrus 2009). Põõsaspea neemel leidub suur kivikülv, kus ka Neugrund-bretša on kivimitüübina esindatud. Põõsaspea neeme kivikülvi suurimaks kiviks on 5 meetri kõrgune rabakivirahn, mis jääb hetkel kaitseala piiridest välja. Lisaks paljandub Põõsaspea neeme idarannikul aluspõhi – Ülem-Ordiviitsiumi Jõhvi alamlademe plaatjad õhukesekihilised lubjakivid (Kink 2008).

Dirhami ja Rooslepa vahele jääb kivikülv, mis ei ole hetkel kaardistatud, tähistatud ega üksikobjektidena kaitse all, kuid mis on maastikuliselt ning teaduslikult väärtuslikud (Pirrus 2009).

Oodatav tulemus (10 a): Kivikülvid on säilinud ja eksponeeritud

Pikaajaline eemärk: Kivikülvid on säilinud ja eksponeeritud

Mõjutegurid

1. Äravedamine
2. Ei ole kaitsealal väärtustatud

Tegevused

- Kivikülvide kaardistamine (1,2)
- Esinduslikemate rahnude ja külvide eksponeerimine, varustamine siltidega (2)
- KKI reidid (1)

2.5. Kaitseala väärtuste ja nende eksponeerimisega seotud pärandkultuuriobjektid

2.5.1. Dirhami merepatarei varemed

Dirhami sadama lähistel paiknevad Peeter Suure merekindluse põhipositsiooni Tahkuna-Spithami-Hanko eelpositsiooni rannapatarei nr. 37 varemed. Alal on väheses ulatuses säilinud neli kahuripositsiooni (millest neljas ei jää kaitseala tänastesse piiridesse), kolm kahuri betoonalust ning komandopunkti varemed. Rannapatarei hüljati 1917-nda aasta sügisel. Peeter Suure merekindluse loomiseks alustati ehitustöid 1911. aastal, I maailmasõja lõpuks olid positsioonid erinevas ehitusjärgus ja kavandatud merekindlust ei ehitatud kunagi lõpuni välja (Treufeldt 2009).

Oodatav tulemus (10 a): Dirhami merepatarei varemed on eksponeeritud ja väärtustatud
Pikaajaline eesmärk (30 a): Info merepatarei kohta on koondatud ja eksponeeritud

Mõjutavad tegurid

1. Väärtustamatus

Tegevused

- Infotahvli paigaldamine (1)

2.5.2. Allikajärve (Tantsujärve) raadiojaam

Allikajärve poolsaarele rajas Tsaarivalitsus I maailmasõja ajal raadiojaama, mida kasutati Soome lahe sõjalaevastiku juhtimiseks. Raadiojaama tarvis püstitati kolm ca. 60 m kõrgust puidust masti, mis on tänaseks hävinud. Raadiojaam hüljati 1917/1918 aasta talvel (Neljandik 2005, Selart 2006). Raadiojaama hoonetekompleksi kuulusid saun, madruste kasarmu, kaks elamut ülemustele, autokuur, elektrimootori maja, kelder ja tapamaja. Hoonete täpsed asukohad on teadmata, endisest kompleksist on säilinud ainult betoonblokid.

Oodatav tulemus (10 a): Raadiojaama ajalooline asukoht on tähistatud ja eksponeeritud
Pikaajaline eesmärk (30 a): Info raadiojaama kohta on koondatud ja eksponeeritud

Mõjutavad tegurid

1. Väärtus on eksponeerimata

Tegevused

- Infotahvli paigaldamine (1)

2.5.3. Munakiviteed

Maastikukaitsealale jääb osa 1915. aastast pärinevast Peraküla munakiviteest, mis rajati Allikajärve raadiojaama ehitamiseks. Maastikukaitsealale jääb osaliselt Dirhami munakivitee, mis on kohati pinnasega mattunud. Dirhami munakivitee on osa Peeter Suure merekindluse rajatistest.

Oodatav tulemus (10 a): Raadiojaama munakivitee on restaureeritud
Pikaajaline eesmärk (30 a): Raadiojaama munakivitee on säilinud

Mõjutavad tegurid

1. Mattumine
2. Puruks sõitmine
3. Väärtustamatus

Tegevused

- Peraküla munakivitee taastamine Alliksaare poolsaare tipuni (joonis4) (1,2)
- Dirhami munakivitee eksponeerimine infostendidel ja võimalusel eksponeerimine maastikul (3)

2.5.4. Piirivalverajatised

Nõukogude okupatsiooniperioodil rajati rannikule mitmeid ehitisi ja rajatisi, mille eesmärk oli rannikul pideva valve tagamine. Nõva kaitsealale jääb mitmeid silikaattelistest piirivalveputkasid, mida ühendas omavahel enamasti esimese rannavalli taha rajatud tee. Nõukogude ajal oli kaitseala rannik rangelt patrullitavaks piiritsooniks, kus isegi kohalikud inimesed ei tohtinud piiramatult viibida. Mereääres käimiseks olid avatud kindlaksmääratud kohad, mida võis külastada ainult määratud kellaegadel (Selart 2006).

Oodatav tulemus (10 a): Liivase rannal asuv piirivalve putka on taastatud ja selle kaudu eksponeeritakse nõukogudeaegset piirivalveajalugu
Pikaajaline eesmärk (30 a): Nõukogudeaegne piirivalvepärand on talletatud

Mõjutavad tegurid

1. Väärtus on eksponeerimata

Tegevused

- Liivase piirivalveputka algupärane taastamine (Joonis 4) (1)
- Stendi paigaldamine Liivase piirivalveputka juurde (sh info kogu rannaala katnud piirivalvemajade võrgustiku kohta) (1)

2.5.5. Uuejõe jõevahikoht ja rippisild

Uuejõe kaldal, praeguses RMK puhkekohas, asub vana talukoht, millest tänaseks on säilinud maakividest laotud vundament. Piirivalve kasutas Uuejõest üle minemiseks rippisilda, mis on hävinud.

Oodatav tulemus (10 a): Info objekti kohta on koondatud ning rippisild on taastatud.
Pikaajaline eesmärk (30 a): Info objekti kohta on talletatud , rippisild on kasutatav

Mõjutavad tegurid

1. Väärtus hetkel eksponeerimata
2. Rippsild on hävinud

Tegevused

- Infostendil Jõevahi puhkekohas jõevahi maja kohta info lisamine (1)
- Uue rippsilla ehitamine Uuejõe (joonis4) (2)

2.5.6. Pikane metsavahikoht

Pikane metsavahikohaga seostub lugu paadiseltskonnast, kes 1944. aastal Rootsi põgenes. Metsavahikoht oli tulevaste põgenike staabiks ja nõupidamiskohaks. Tänapäevaks on majast säilinud vundament, koht asub Pikane järve ja Flyvae järve vahel.

„Kui 1944.a. suvel lähenes punaarmee Eestimaale, siis otsustas grupp eestlasi põgeneda Rootsimaaale. Pikane sai nende nõupidamiskohaks. Nende hulgas oli endise Pikane metsavahi eestirootslasest Anton Sthali tuttavaid, kes olid kalurid ja paadimeistrid. Ka kohalik metsnik Bruno Reepalu ja abimetsaülem Paul Hermann. Tihedas kuusikus paarisaja meetri kaugusel merest hakati ehitama paati põgenemiseks. Mererannal liikusid nii öösel kui päeval saksa piirivalvurid. Paadi ehitajaid nad ei märganud. Ehitusel naelu ei kasutatud. Küljelauad kinnitati kaarepuudele kruvidega. Kogu suvi ehitati. Augustis sai paat valmis. Ärasõidu päev oli 18.augustil 1944. Reepalu poolt oli vaat bensiini, vana automootor, metsast paadi emapuud ja kõverad kaarepuud. Paadi metsast randa toimetamisel tuli appi Julius Silla traktoriga. Seda tuli teha kolme tunni jooksul kahe piirivalve patrullreidi vaheajal. Inimesed olid kogunenud juba eelmisel päeval Pikanale kokku. Siis kõik kiiresti oma kompsudega paati ja sõit algas Rootsimaa poole. Teisel päeval tõusis torm, tuli visata kõik oma kompsud merre, et ise hingega pääseda. 20.augustil jõuti Svenska Högernasse. Paadis oli 22 täiskasvanut ja 10 last.“ (Selart 2006)

Oodatav tulemus (10 a): Info objekti kohta on koondatud ja eksponeeritud

Pikaajaline eesmärk (30 a): Info objekti kohta on talletatud

Mõjutavad tegurid

1. Eksponeerimata

Tegevused

- Pikane metsavahi puhkekohas infostendile info lisamine koha ajaloo kohta (1)

2.5.7. Tsaariaegne metsakaitseala

Liikuvate luidete kinnistamiseks rajati sadakond aastat tagasi Keibu lahe rannikule metsakaitseala. Kaitsealal keelati metsa raiumine ning lahtiste luidete kinnistamiseks istutati neile mände, sh mägimände (Neljandik 2005). Piirkond, kus kunagi luidete kinnistamiseks moodustati metsakaitseala, on ka tänapäeval äärmiselt õrn tallamise ja koormuse suhtes ja metsakaitseala eksponeerimine külastajatele ei ole seetõttu soovitatav.

Oodatav tulemus (10 a): Info objekti kohta on koondatud ja talletatud.

Pikaajaline eesmärk (30 a): Info tsaariaegse metsakaitseala kohta on koondatud ja talletatud.

Mõjutavad tegurid

1. Mägimänni levik alal
2. Tallamine
3. ATV-dega sõitmine
4. Välispiiri tähistus on puudulik

Tegevused

- Välispiiri tähistus uuendatakse (joonis 3) (4)
- Hinnangu andmine võimaliku võõrliikide leviku ja invasiivsuse kohta (1)
- Külastust Keibu mägedesse ei suunata (2)
- Olemasolevate puhkekohtade ja infrastruktuuri hooldus, vt lisa 1 (2)
- Järelvalvereidide arvu suurendamine intensiivse külastusega aegadel 15. juuni-15. august, mil iga nädala reedel või laupäeval peab toimuma KKI reid (3)

Viidatud allikad

1. Arold, I. 2005. Eesti Maastikud. Tartu ülikooli kirjastus. Tartu Ülikooli Geograafiainstituut.
2. Kink, H. (koost.) 2008. Loodusmälestised 17. Läänemaa. Noarootsi, Nõva, Osmussaar. MTÜ Pakri Looduskeskus. TTÜ Geoloogia Instituut. Teaduste Akadeemia Kirjastus
3. Laasimer, L. 1965. Eesti NSV Taimkate. Valgus. Tallinn
4. Neljandik, T. 2005. Pärandkultuur metsas. Nõva puhkeala. Riigimetsa Majandamise Keskus
5. Paal, J. 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Teine parandatud trükk. Keskkonnaministeerium. Auratrükk. Tallinn
6. Pirrus, E. 2009. Eestimaa suured kivid. Suurte rändrahnude lugu. TTÜ Geoloogia Instituut.
7. Treufeldt, R. 2009. VASAR: Peeter Suure merekindlusest sõja ja rahu ajal. Sirp. 15.05.2009
8. Selart, T. 2006. Nõva Puhkeala kasutuskorralduskava. Riigimetsa Majandamise Keskus. Puhkemajanduse osakond

LISA 1. Olemasolev külastust suunav infrastruktuur ja selle hooldamise vajadus.

Olemasolevad igauheõiguse objektid Nõva maastikukaitsealal

Objekt	Kaitseala vöönd	Koosseisu elemendid	Objekti seisukord	Renoveerimis - vajadus 10 perioodi jooksul	Vajalikud tegevused 2011-2020
Keibu lõkkekoht I	skv	2 kaetud lõkkealust, laudtee 84+40m, piire 82 m, DC, puude varjualune, prügikast 2tk, kohatahvel	hea	jah	2013 DC, 2017 piire 2011 pinklaud 2 tk Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Keibu lõkkekoht II	skv	1 kaetud lõkkealus,, piire 45 m, prügikast 2 tk; DC, puude varjualune, skv tahvel	hea	jah	2017 piire 2013 DC 2011 pinklaud Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Lepaaugu parkimistasku	pv	Laudtee 152 m, piire 47 m, kohatahvel, prügikast, tee sulgemiseks tõkkepuu, skv tahvel	hea	jah	2018 piire , kohatahvel Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Lepaaugu lõkkekoht	pv	2 kaetud lõkkealust, kohatahvel prügikast puudealus, riietuskabiin; DC, laudtee 265 m	Laudtee ehitatud 2003., amortiseerunud, käimla amortiseerunud	Jah	2011 DC 2012 laudtee 2017 kohatahvel 2011 pinklauad 2 tk Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Metskonna parkla	pv	DC, kohatahvel, prügikast, kohatahvel, piirded 110 m riietuskabiin, skv tahvel	Rahuldav, vajalik uute piirete tegemine	jah	2012 Ehitada uued piirded 110 m , mere ja metsa vahele liikluse tõkestuseks piire 55 m

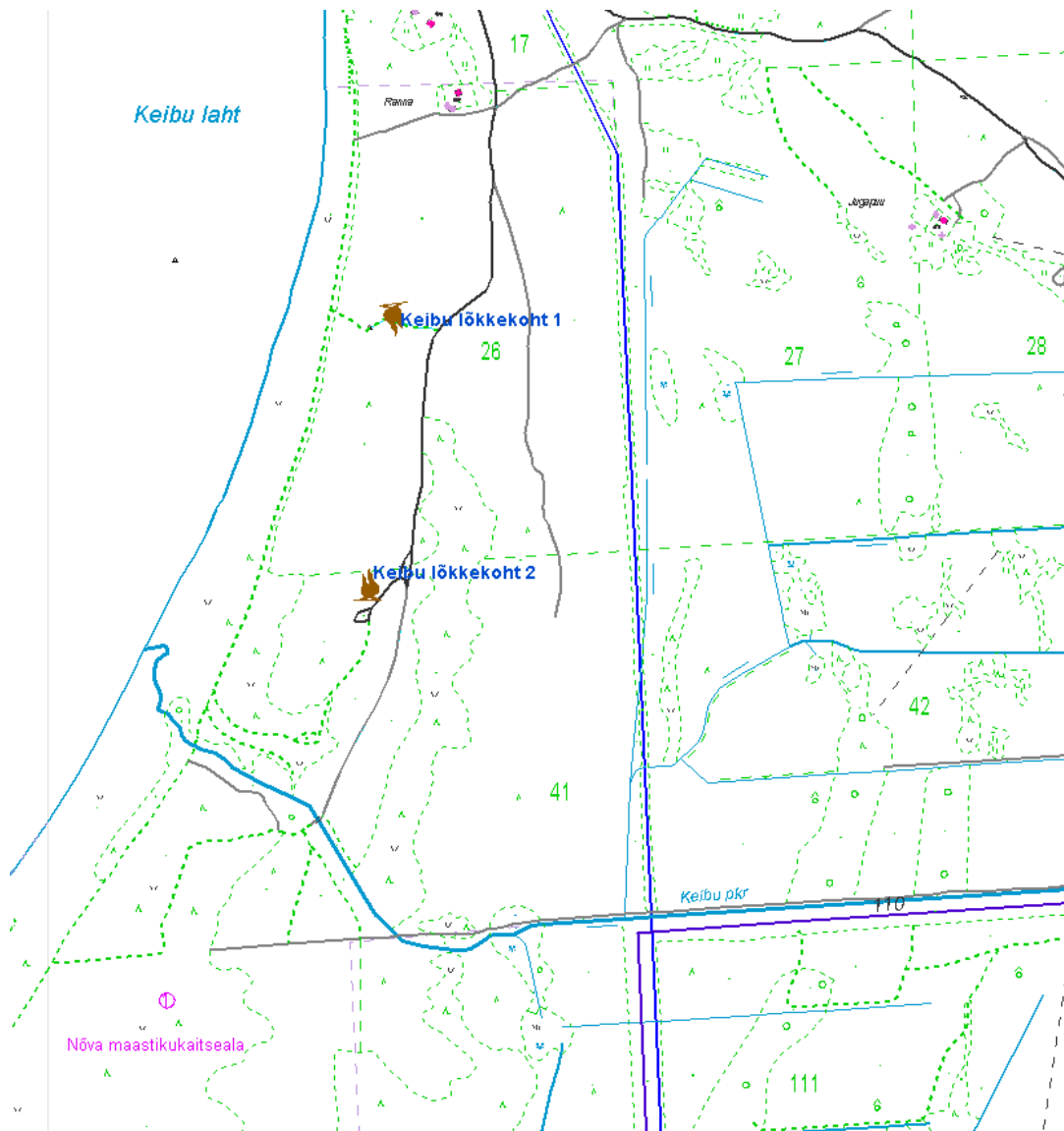
					2015 DC Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Toatsejärve puhkekoht	pv	Kohatahvel, riietuskabiin. Pingid 2 tk, ujumissild	hea	jah	2018 ujumissild ja riietuskabiin, pingid Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Allikajärve lõkkekoht	skv	Katusealune, 1 kaetud lõkkekoht, puude varjualune, prügikast, DC, kohatahvel, puhkeala tahvel, paadisild, jalakäijate sild	hea	jah	2011 piirded 40 m, pinklaud 2016 katusealune, kohatahvel 2016 käimla 2017 paadisild 2012 jalakäijate silla laudis Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Peraküla telkimisala	skv	Pinklaud 9 tk, prügikastid 11 tk, katusealused 4 tk, DC 3 tk , invatee 66m , laudtee vana 19 m, parkla otste piire 49 m, vana piire telkimisala metsapoolsel välispiiril 81 m, laudteed 458 m, parkla piirded 945 m, riietuskabiin 2 tk, skv tahvel 3 tk, Telkimisala kasutuse kord teabetahvel, teabetahvel kaitstavatest väärtustest	hea	jah	Vajadus telkimisala põhja ja lääne külge (150+150) piire, laudteid juurde vaja olemasolevale alale kokku 155 m ja üks käimla, 2011 juurde 3 kaetud lõkkealust ja 6 pinklauda renov 2019 laudteed 458 m 2013 käimlad 2016 piirded 945 m, riietuskabiinid 2013 invatee 66 m Prügikastid – jooksev vahetus 2012 – ala kaitseväärtuste tahvli uuendamine,

					Kui telkimisala korda muudetakse, siis muutmisele ka teabetahvel Kasvavate puude ümbruse kaitse Pidev hooldus rekreatsiooniperioodil
Uuejõe parkimistasku	skv	Piire 382 m, laudtee 135 m, riietuskabiin, kohatahvel, prügikast 2 tk, skv tahvel		jah	2017 piirded, kohatahvel 2019 laudtee 2011 DC Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Uuejõe sauna lõkkekoht	skv	Piirded 84 m, DC, pinklaud, Kaetud lõkkealus 2 tk, pingid 4 tk, puude varjualune, kohatahvel, prügikast		jah	2017 piirded, kohatahvel 2016 käimla Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Uuejõe lõkkekoht	skv	Katusealune, kaetud lõkkekoht 1 tk, prügikast, puude varjualune, piire 69 m , kohatahvel, DC	hea	jah	2015 Katusealune 2017 teabetahvel ja piirded 2012 käimla Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Põõsaspea puhkekoht	skv	DC, kohatahvel, skv tahvel, Linnuvaatlus maja	Käimla uus, linnuvaatlus maja vajab tõsist remonti, parem uue ehitamist	jah	2011 uus kohatahvel, Rekreatsiooniperioodil hooldus, DC tühjendamine vajadusel, 2012 linnujaama uus maja, millest oleks võimalik vaade merele lindude jälgimiseks Pidev hooldus rekreatsiooni perioodil
Liivanõmme õpperada	skv, pv	Kohatahvel, rada märgitud teibiga	hea	jah	2017 kohatahvli vahetus, Hooaja alguses

					rajamärgistuse kontroll ja uuendamine, rekreatsiooniperioodil hooldus
Liivane ranna-Peraküla õpperada	skv, pv	Kohatahvel, huvipunktide tahvlid 6 tk A3	Kohatahvel hea, Huvip. rahuldav	jah	2017 koha tahvli uuendus 2012 huvipunkti tahvlite uuendus Hooldus rekreatsiooniperioodil
Marjataskud	skv, pv	20 parkimistaskut, tahvel metsamarjade või ravimtaimede kohta, pink	rahuldav	jah	2016 teabealuste ja pinkide vahetus Hooldus rekreatsiooniperioodil 2011 marjatahvlite vahetus
Roosta parkla	skv	Piirded, kohatahvel parkla kasutuse skeem	hea	jah	2011 kasutuse skeem ja tahvel uus 2015 piirded

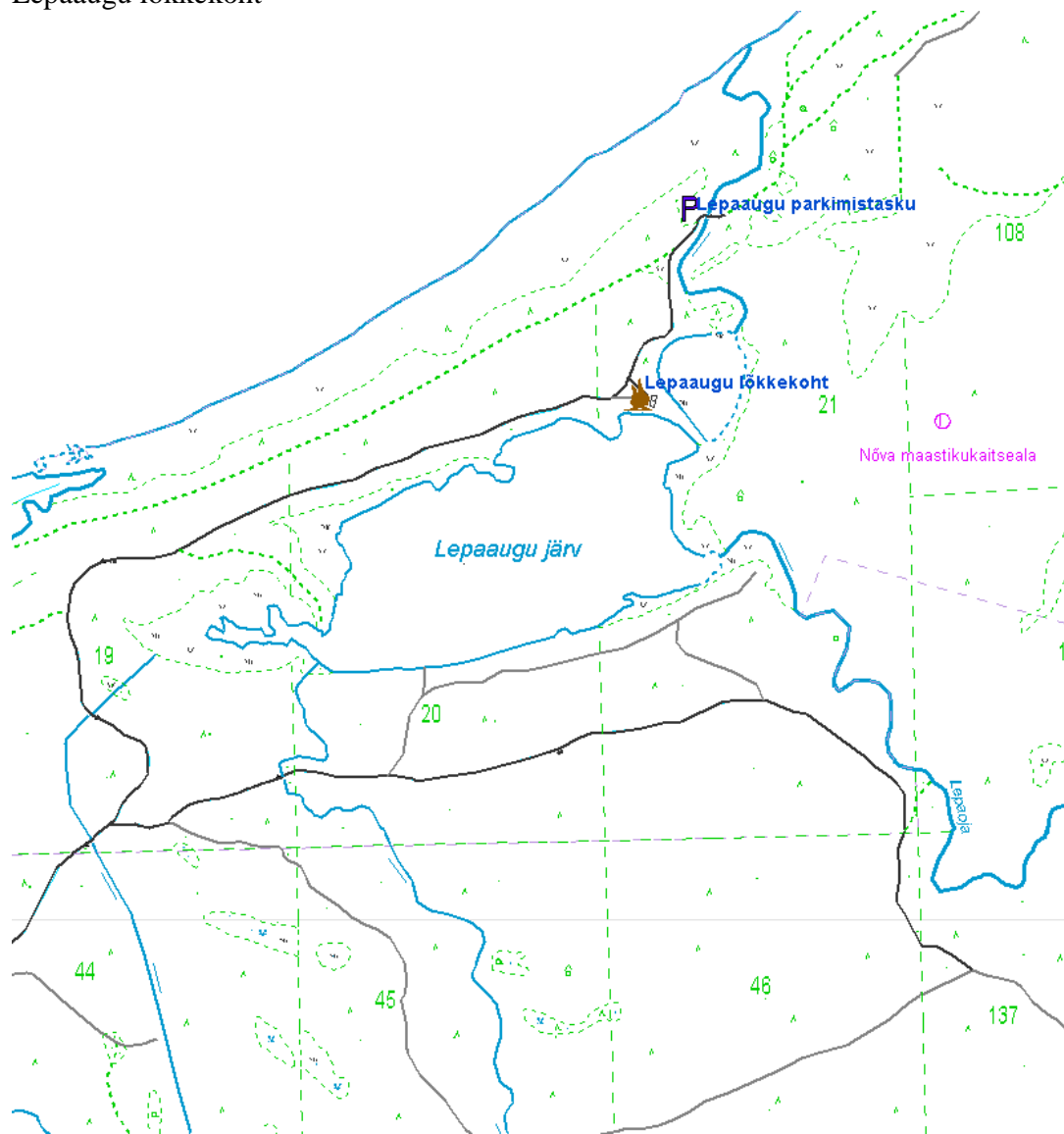
Puhkekohtade paiknemine

Keibu lõkkekohad I ja II

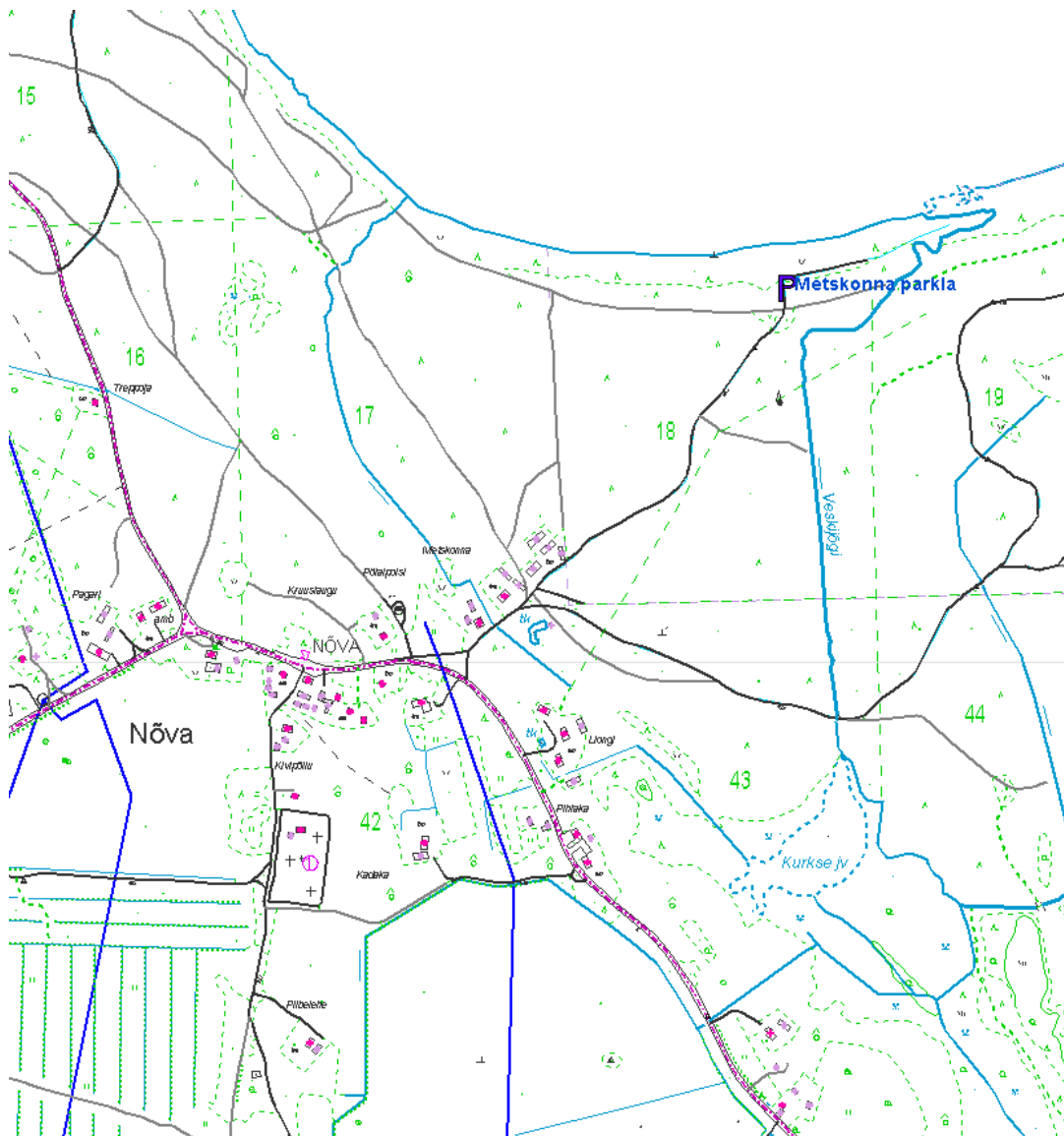

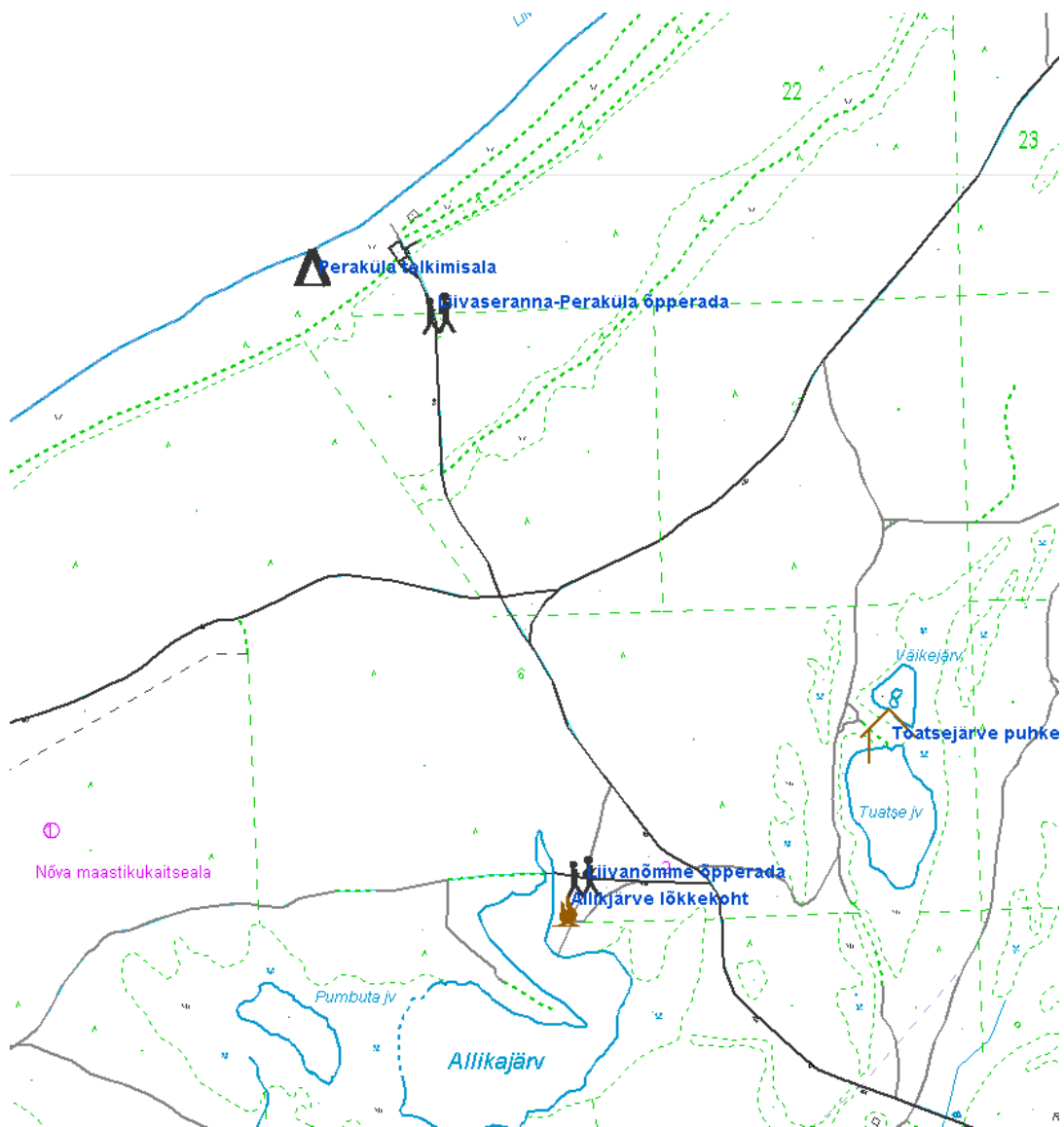
Lepaaugu parkimistasku
Lepaaugu lõkkekoht

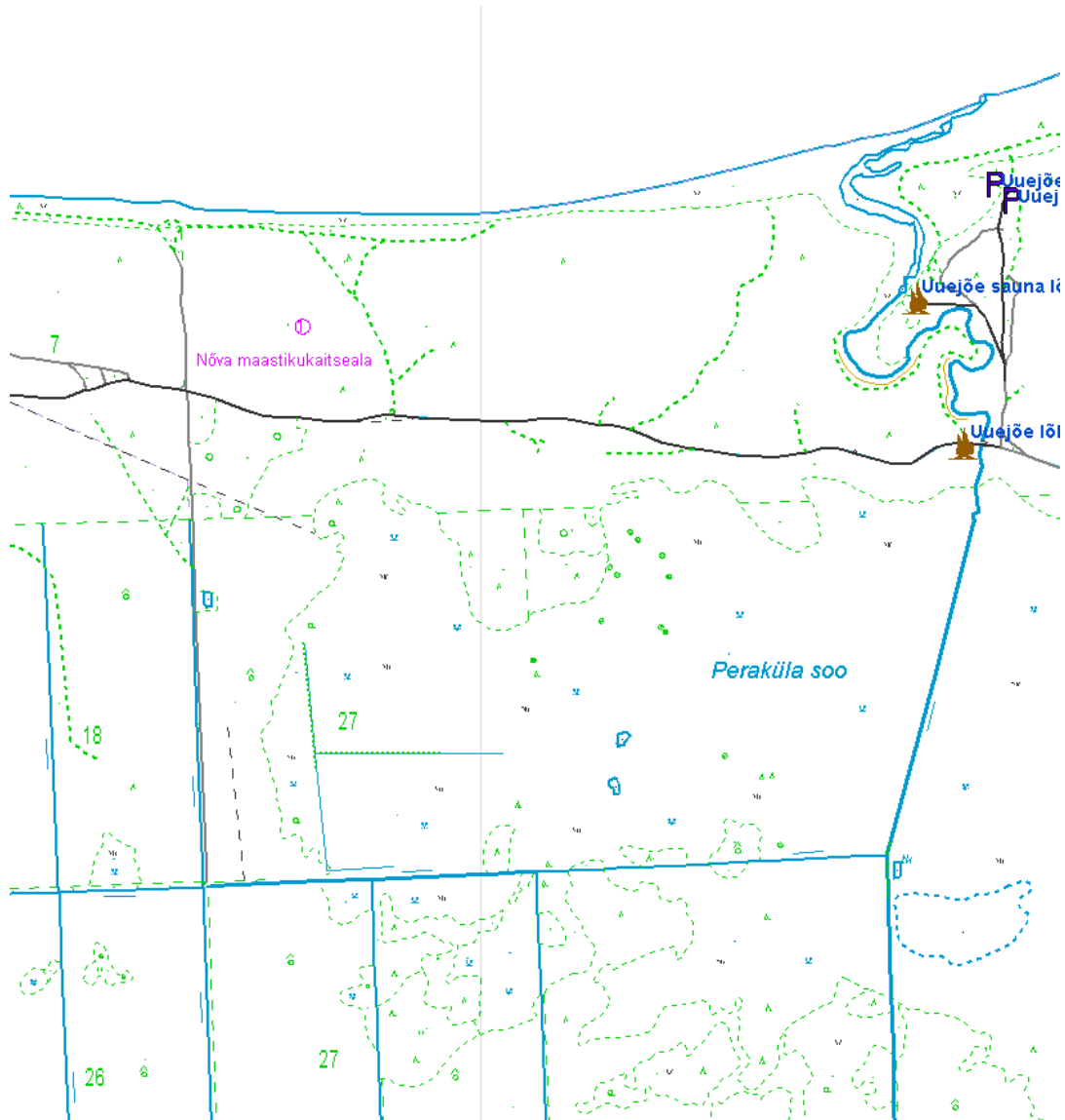
Metskonna parkla

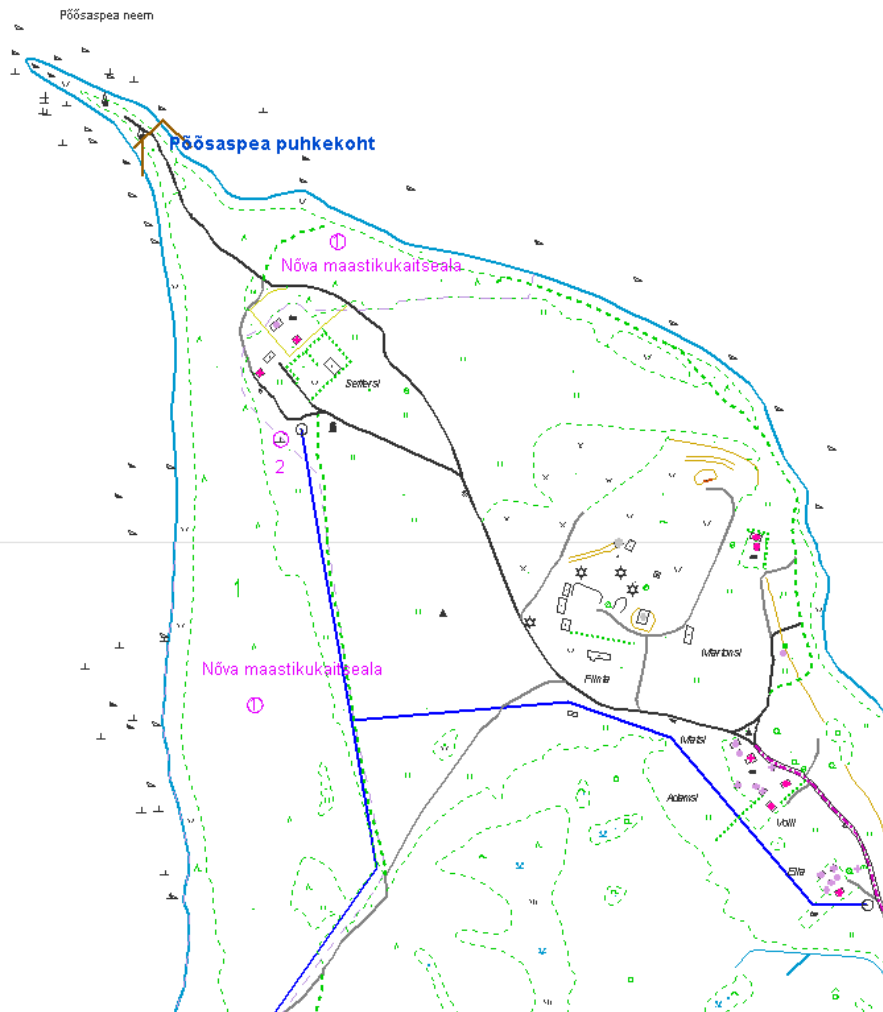
Peraküla telkimisala
Liivaseranna peraküla õpperada
Liivanõmme õpperada
Allikajärve lõkkekoht
Toatsejärve puhkekoht

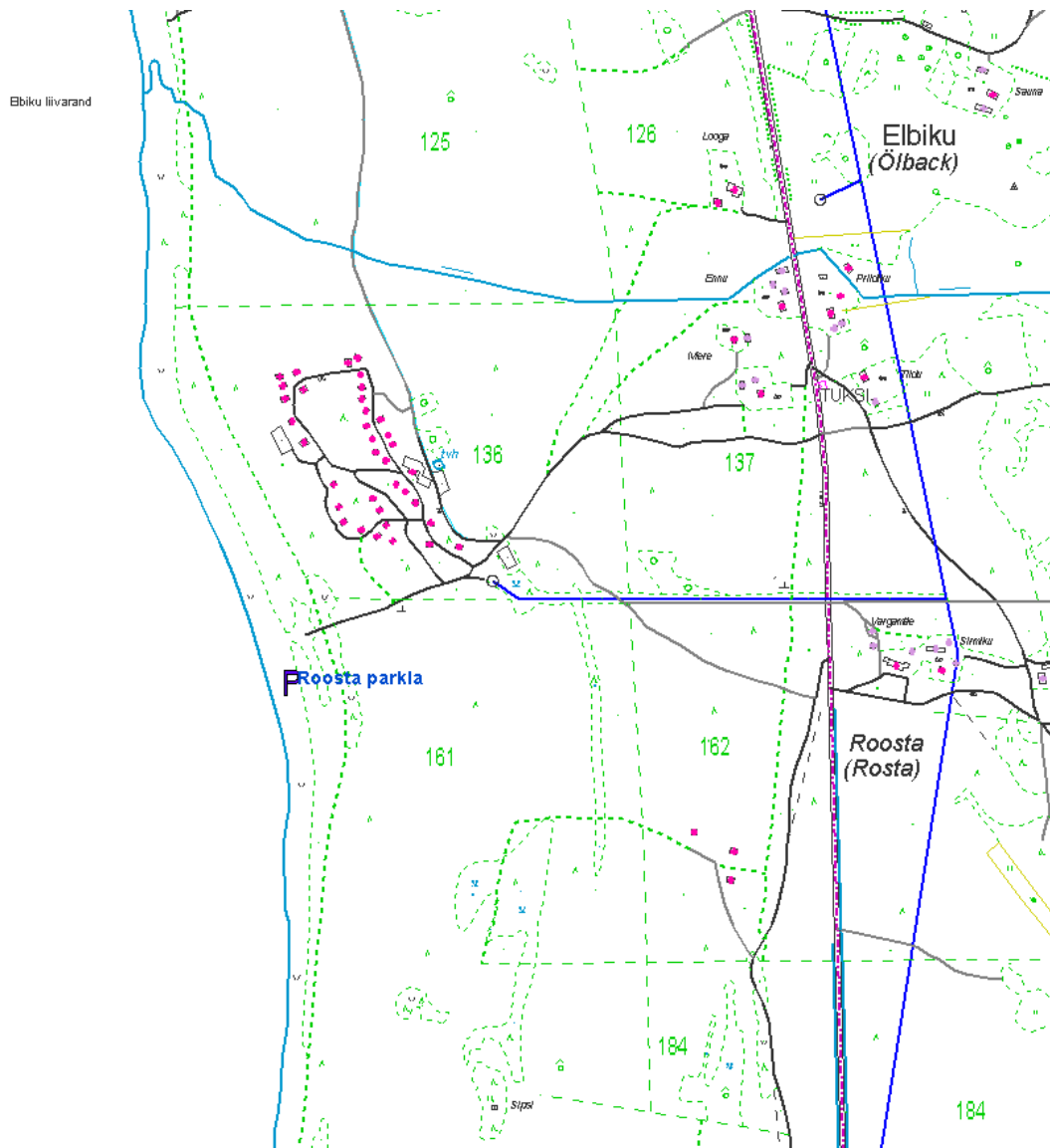
Uuejõe parkla
Uuejõe sauna lõkkekoht
Uuejõe lõkkekoht

Põõsaspea puhkekoht

Roosta parkla

LISA 2. Nõva maastikukaitsealade metsade taastamiskava

Taastamiskava lähtub „Metsade looduslikkuse taastamise juhendist“, mis on koostatud 2002. aastal, toimetajad Lõhmus, A. ja Tomson, P.

Seletuskirja lahutamatud osad on joonised 1 ja 2.

Nõva maastikukaitseala (MKA) metsade üldine iseloomustus ja sellega seotud väärtused on kirjeldatud kaitseala kaitsekorralduskavas ja siinkohal ei hakata neid üle kordama.

Nõva MKA metsade taastamise võib lähtuvalt menetluses olevast uuest kaitse-eeskirja eelnõust jagada laias laastus kaheks:

- 1) Eelnõujärgse Peraküla sihtkaitsevööndi metsade loodusliku struktuuri taastamine;
- 2) kaitseala planeeritud laienduse e. Viiandi laane metsade veerežiimi taastamine.

Peraküla metsade taastamine

Peraküla metsade hulgas domineerivad rannikuluidetel kujunenud nõmmemännikud, mis on viimase 100 aasta jooksul olnud pidevalt inimese poolt mõjutatud. Samas on suur osa metsi olnud majandatud ekstensiivselt, säilitades esimese rinde vanemaid puid. Seetõttu on alal registreeritud palju Loodusdirektiivi erinevaid metsaelupaiku. Samas esineb alal üle saja hektari tihedaid (täiusega üle 0,8) männikultuure, mis on rajatud peale vanade puistute hukkumist tormides või peale lageraieid. Peraküla-Rannaküla teest lõuna poole jäävad metsad on liigendatud luidete vahele jäävate soostunud nõgudega. Peraküla-Rannaküla teega piirnevate metsade puhul tuleb arvestada ka väga kõrge rekreatiivse huviga, kuna need metsad on marjaliste ja seeneliste seas kõrgelt hinnatud.

Looduslikest häiringutest on nõmmemetsades olulisimad põlengud, millele aitab kaasa metsade suur kuivus põuaperioodidel. Põlengud nõmmemetsades haaravad reeglina enda alla suure territooriumi, teatud osa puudest põlengu tagajärjel surevad. Põlengutest on enam mõjutatud kuused, lehtpuud ja nooremad männid, mis kuivavad lühikese aja jooksul. Ka vanadest mändidest osa kuivab, kuid tavaliselt surevad kahjustatud puud aeglaselt. Kahjustatud puud võivad elada koos kahjustamata puudega üle veel mitu põlengut.

Enamusel juhtude on nõmmemetsades looduslikkuse taastamisel ainuõigeks võtteks põlendike rajamine. Kuid Peraküla metsade puhul tuleb arvestada nende kõrge rekreatiivse väärtuse ja intensiivse puhkemajandusliku kasutusega. Samuti välistab antud piirkonnas põletamise taastamisvõttena kohaliku kogukonna vastuseis, mis tuleneb piirkonnas lähiajaloo esinenud suurtest põlengutest. Seega ei saa Peraküla metsade puhul olla taastamise eesmärgiks metsaökosüsteemi kujundavate looduslike protsesside ja dünaamika taastamine, vaid kitsamalt metsa struktuuri looduslähedasemaks muutmise.

Peraküla metsade taastamise eesmärk

Suurendada intensiivse puhkemajanduse piirkonnas olevate tihedate (täiusega üle 0,8) männipuistute struktuuri ruumilist varieeruvust ja luua eeldused suuremaks vanuseliseks mitmekesisuseks, seejuures püüdes tõsta metsade rekreatiivset väärtust.

Taastamismeetmed

Tihedates männipuistutes (vt kaart) tuleb teostada klassikaline harvendusraie (täiuseni 0,6-0,7) kombineerituna häilraietega. Nimelt tuleb lisaks harvendamisele raiuda puistute ruumilise heterogeensuse tekitamiseks kuni 4 häilu, mille külje pikkus on 1,5-2 korda puistu kõrgusest (läbimõõt kuni 20 meetrit). Häilud peavad haarama enda alla vähemalt 10% langi pindalast. Häilud tuleb teha nii, et need ei asetseks metsamaa servades. Häilud peaksid olema üksteisest vähemalt 20 m kaugusel, kuid vältida tuleb häilude korrapärast paigutust. Häilud paigutatakse maastikku topograafiat arvestades nii, et päike maapinnale paistaks. Künklikus maastikus tehakse häilud soovitatavalt lõunaküljele ja põhjapoolsetel nõlvadel peavad häilud olema suuremad. Häilus langetatakse peaaegu kõik ülarinde männid. Osa puudest võib jätta vigastatuna püsti, kuna see võimaldab saada häiludesse aeglaselt surevaid puid. Rajatavates häiludes olevad teised puuliigid peale männi jäetakse kasvama, samuti peaks võimalusel säilitama puutumatu olemasolevad tüükad, jalalseisvad surnud puud ning vanemad lamapuud. Häilu keskkohat ja säilitatavad puud märgitakse värviga. Seejärel langetatakse näiteks ringikujuliselt kõik märgistamata puud, jättes ka tüvemurdusid. Puid langetatakse eri suundades ja üksteise peale. Sellega tagatakse laguneva puidu pikem kestvus. Raie käigus tekkinud puitu jäetakse ha kohta alles ca 20 tihumeetrit kõige jämedamaid puid. Ülejäänud raiejäätmed, kas põletatakse või kõrvaldatakse muul moel tuleohutuse tagamiseks. Raie tuleb teostada lumisel ajal ja raie tegemisel tuleb vältida raieid luidetevahelistes nõgudes ning sulglohkudes. Samuti tuleb välistada väljavedu läbi liigniiskete reljeefivormide.

Tabel 1. Taastatavate metsade jagunemine kasvukohatüüpidesse

Kasvukohatüüp	Pindala (ha)
Kanarbiku	52
Sambliku	52
Pohla	5
Mustika	1

Tabel 2. Taastatavate metsade vanuseline jagunemine

Vanusgrupp	Pindala (ha)
0-20	1
30-40	52
40-50	30
50-60	10
60-70	16

Taastamise ajakava

Peraküla metsade taastamistegevusi ei tohiks ajaliselt liigselt killustada. Tegevused tuleks läbi viia 3-4 korraga 10 aasta jooksul.

Seire

Taastamistegevuste seire toimub eraldi aladel, kus lisaks laiemalt rakendatavate taastamisvõtete tulemuslikkuse seirele katsetatakse ka teiste raievõtete mõju metsade taimestikule. Selleks tehakse koostöös ülikoolidega proovialad, kus kasutatakse erinevaid raievõtteid (häiludest kuni erinevate väljaraiemääradeni (kuni 0,3 täiuseni)). Seire peab andma sisendi järgmise kaitsekorraldusperioodi tegevuste planeerimisele.

Viiandi laane metsade veerežiimi taastamine

Viiandi laane piirkonnas domineerivad eelkõige soovikumetsad ja Peraküla soostiku servaaladel ka madalsoo- ja siirdesoometsad. Piirkonda on 80-ndatel aastatel rajatud ulatuslik kuivendusvõrk, mille mõju metsakooslustele on olnud mõõdukas. Kuivenduskraavide mõju on eelkõige piiratud kraavide lähiumbrusega, ulatudes 20-30 m kauguseni kraavist. Kuivenduse piiratud mõjuulatust võib seletada nii mullastiku eripära, kui süsteemi suhteliselt väikese vanusega. Metsaala ise on olnud endine puisniit ja – karjamaa. Metsa struktuuris on selgelt eristatavad üksikud suured kased, sanglepad ja kuused, samuti on säilinud vanad heinaküünid. Struktuurile on iseloomulik avatumate laikude sage esinemine, mis on iseloomulik looduslikele metsade. Antud juhul on seda kindlasti soodustanud varasem maakasutus.

Viiandi laane metsade looduslikkuse taastamise eesmärk

Looduslike protsesside ja nende dünaamika (ajutised liigveeperioodid ja turvastumine) taastamine, liigilise struktuuri stabiliseerumine (kuivendusest tingitud muutuste peatumine) ja metsade killustatuse vähendamine.

Taastamismeetmed

Loodusliku veerežiimi taastamiseks on Viiandi laane metsade lõunapoolsetes massiivides kõige lihtsam kraavid lihtsalt täita kas osaliselt või täies ulatuses. Samas põhjapoolsetes soostuvates kooslustes on kraavid hakanud sulguma juba loodusliku kinnikasvamise tulemusena ja seal ei ole otstarbekas nende kraavide sulgemiseks täiendavalt kulutusi teha.

Viiandi laane metsi läbivad mitmed eesvoolud, mis koguvad oma veed ka väljaspoolt kaitseala. Neid eesvoole pole planeeritud sulgeda ja vee liikumine on vaja neis tagada.

Veerežiimi taastamisega paralleelselt on võimalik vähendada ka metsade killustatust. Kuna metsasihte pole looduslikule arengule jäävates sihtkaitsevööndites majandamiseks vaja ning samuti ei ole Viiandi laane metsades tuleohtu, siis peale veerežiimi taastamist võib jätta sihid looduslikult kinni kasvama. Eraldi tasub esile tõsta tänaseks metsatööde käigus puruks sõidetud suure tee Viiandi laane lõunaosas. Tegemist on suhteliselt suure teega, mis on kahelt poolt kraavidega piiratud. Ala sihtkaitsevööndisse määramisel teed enam metsatööde teostamiseks pole vaja, samuti ei ole tee tänases seisukorras ka läbitav. Ümbritsevate metsade majandamise seisukohast ei oma tee tähtsust. Samas tuleb jälgida, et tee likvideerimisel säilitataks eesvoolude hea seisund.

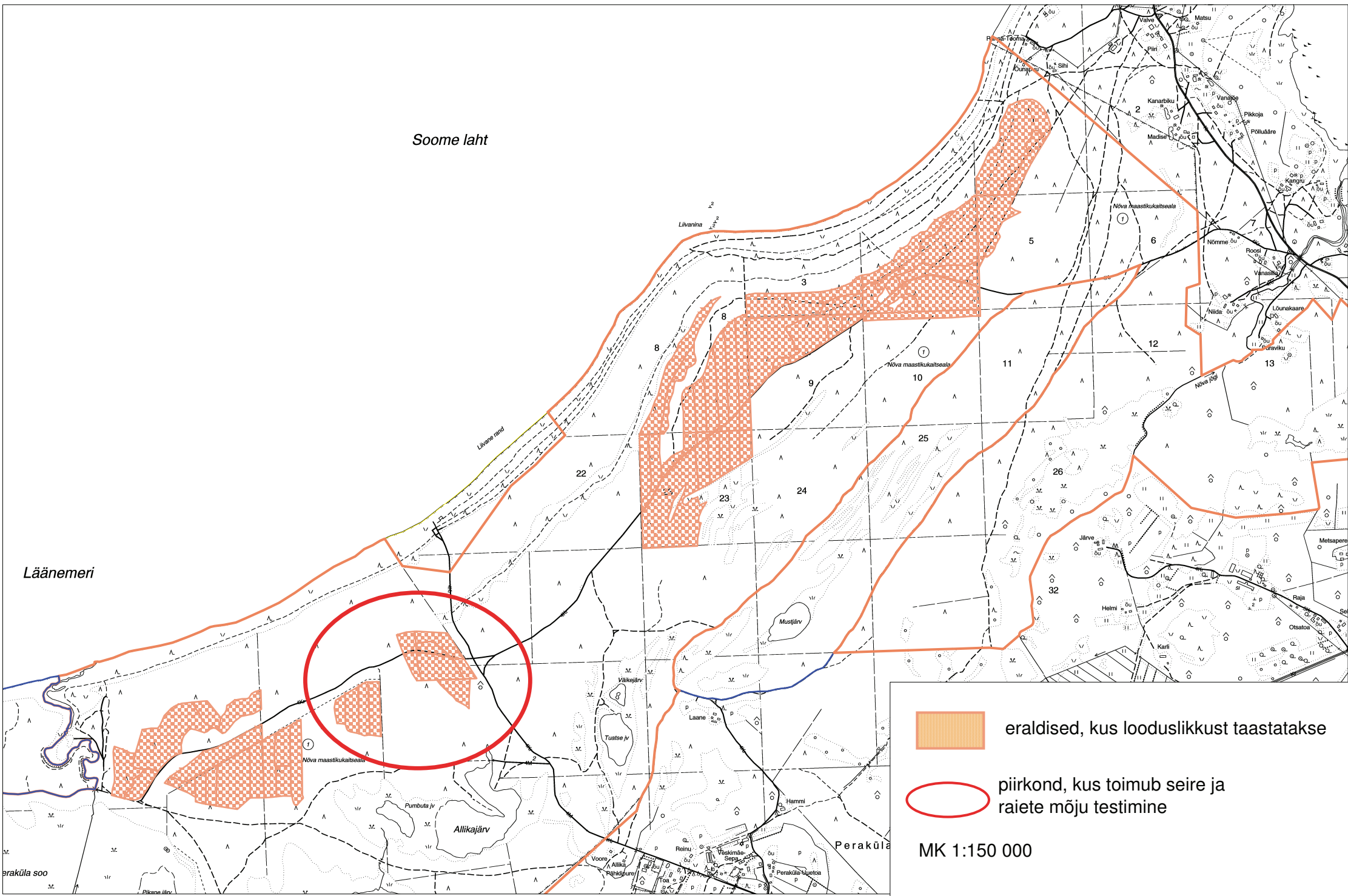
Taastamise ajakava

Tegevused tuleks teostada ühekordse tegevusena

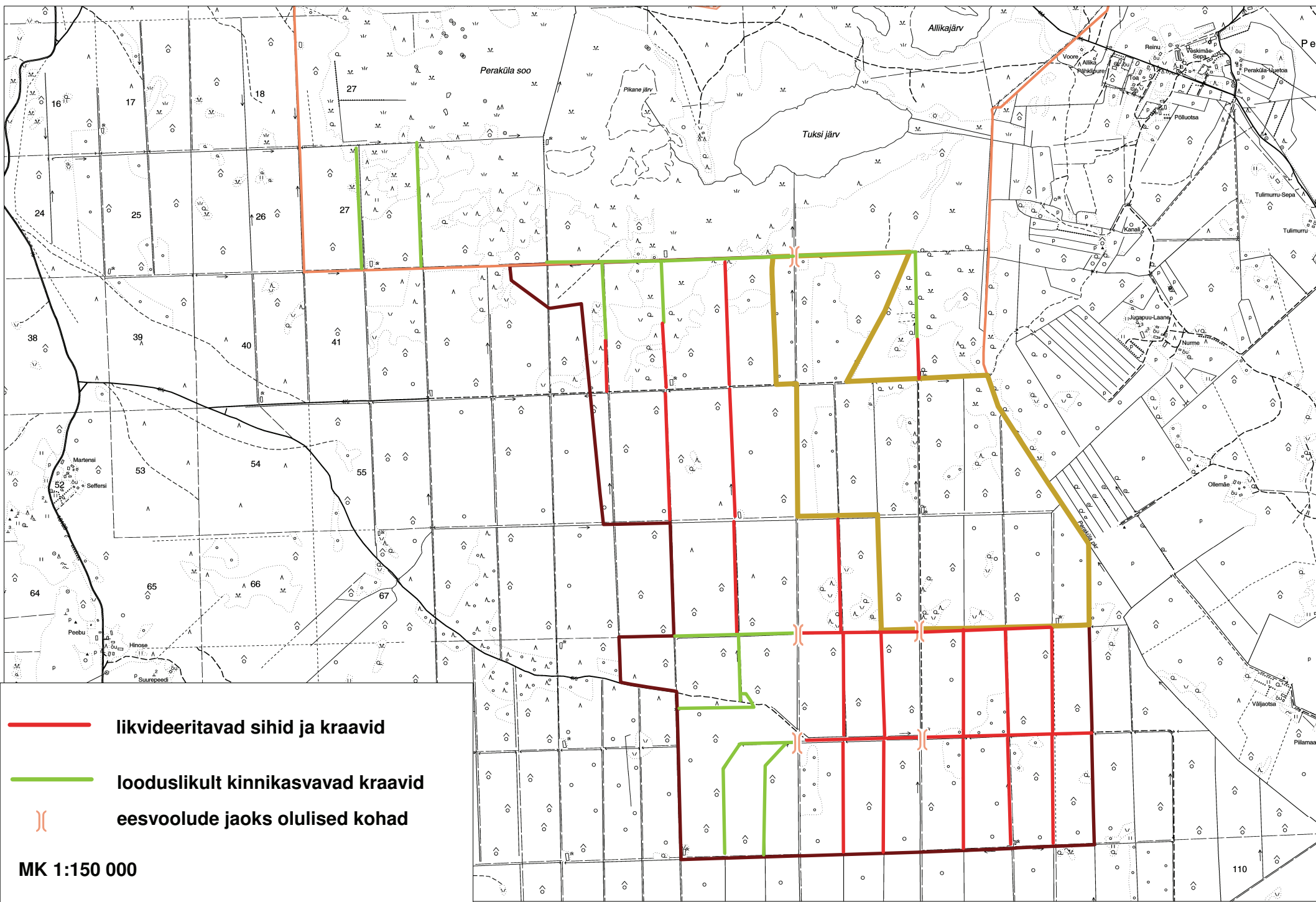
Seire

Peale tööde teostamist peab toimuma ala jälgimine ehitusprojektis välja toodud kriitilisemates punktides vähemalt 1 aasta jooksul 2 korda kuus ja järgmise 3 aasta jooksul suuremate sulavete ning vihmaperioodide ajal jooksvalt

Joonis 1. Peraküla metsad, kuhu on planeeritud taastamistgevused.

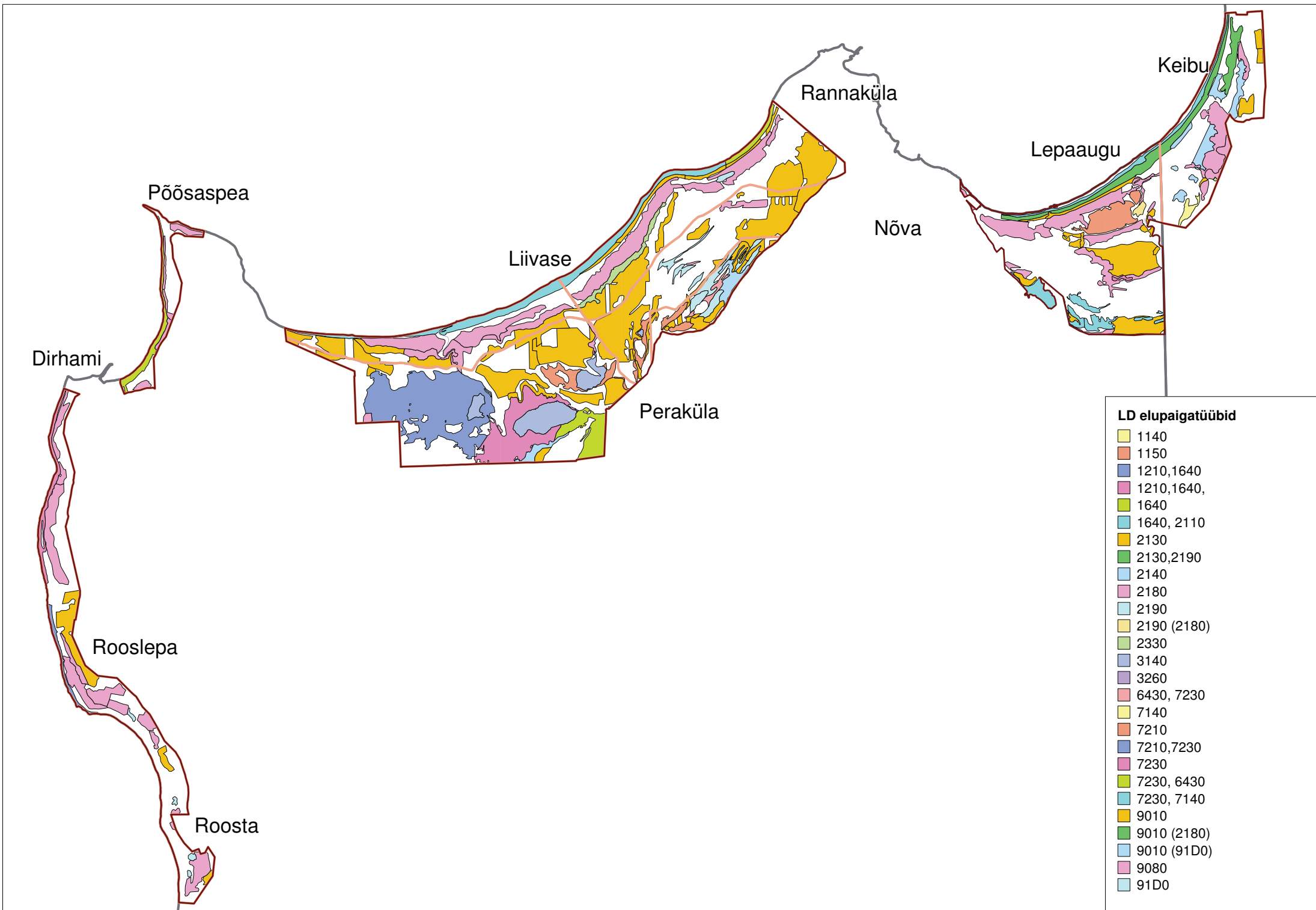

Joonis 2. Viiandi laane metsade veerežiimi taastamine.

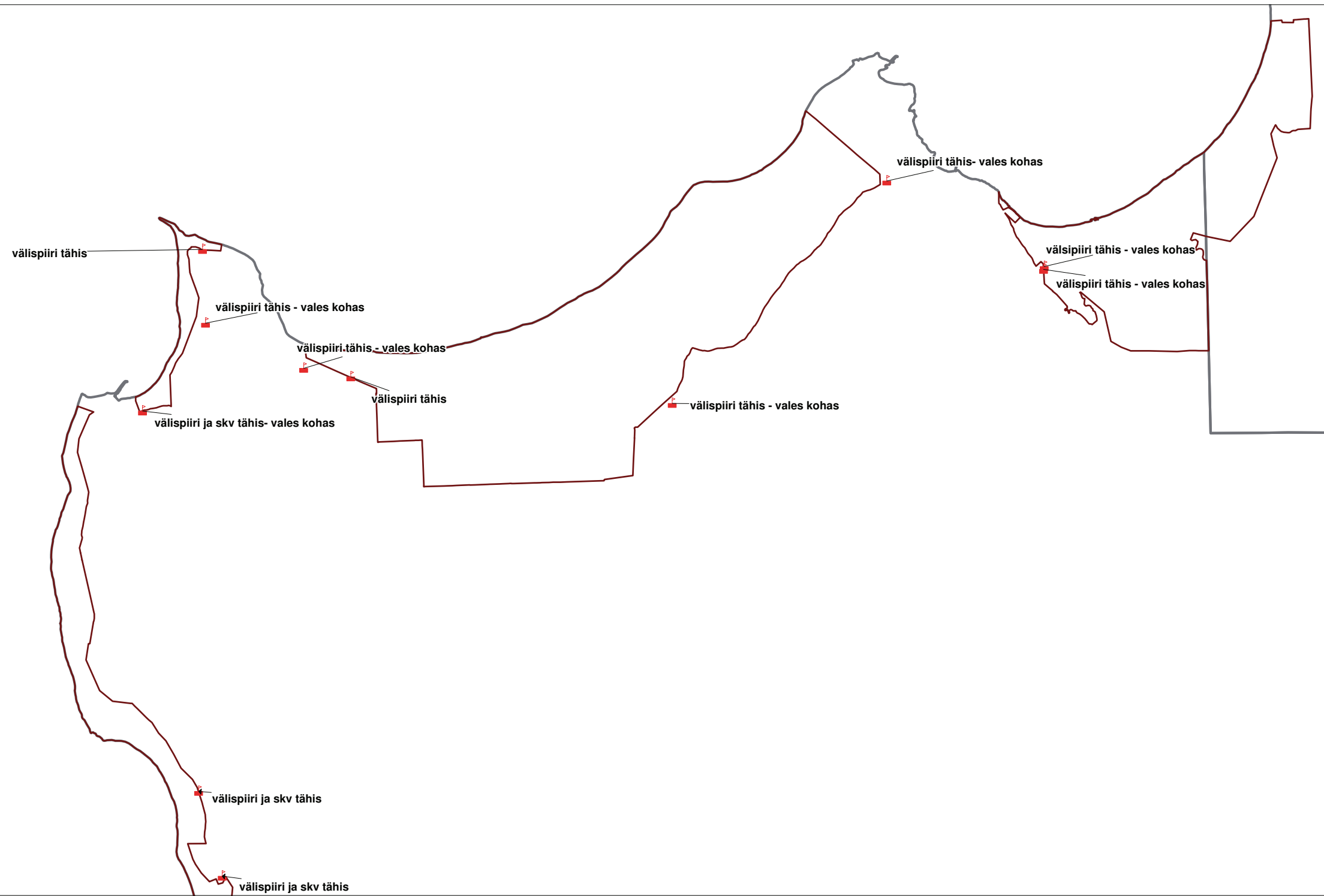

LISA 3. Joonised

Joonis 1. LD elupaigatüüpide levik Nõva maastikukaitsealal

Joonis 2. Kaitsealal välispiiri olemasolev tähistus

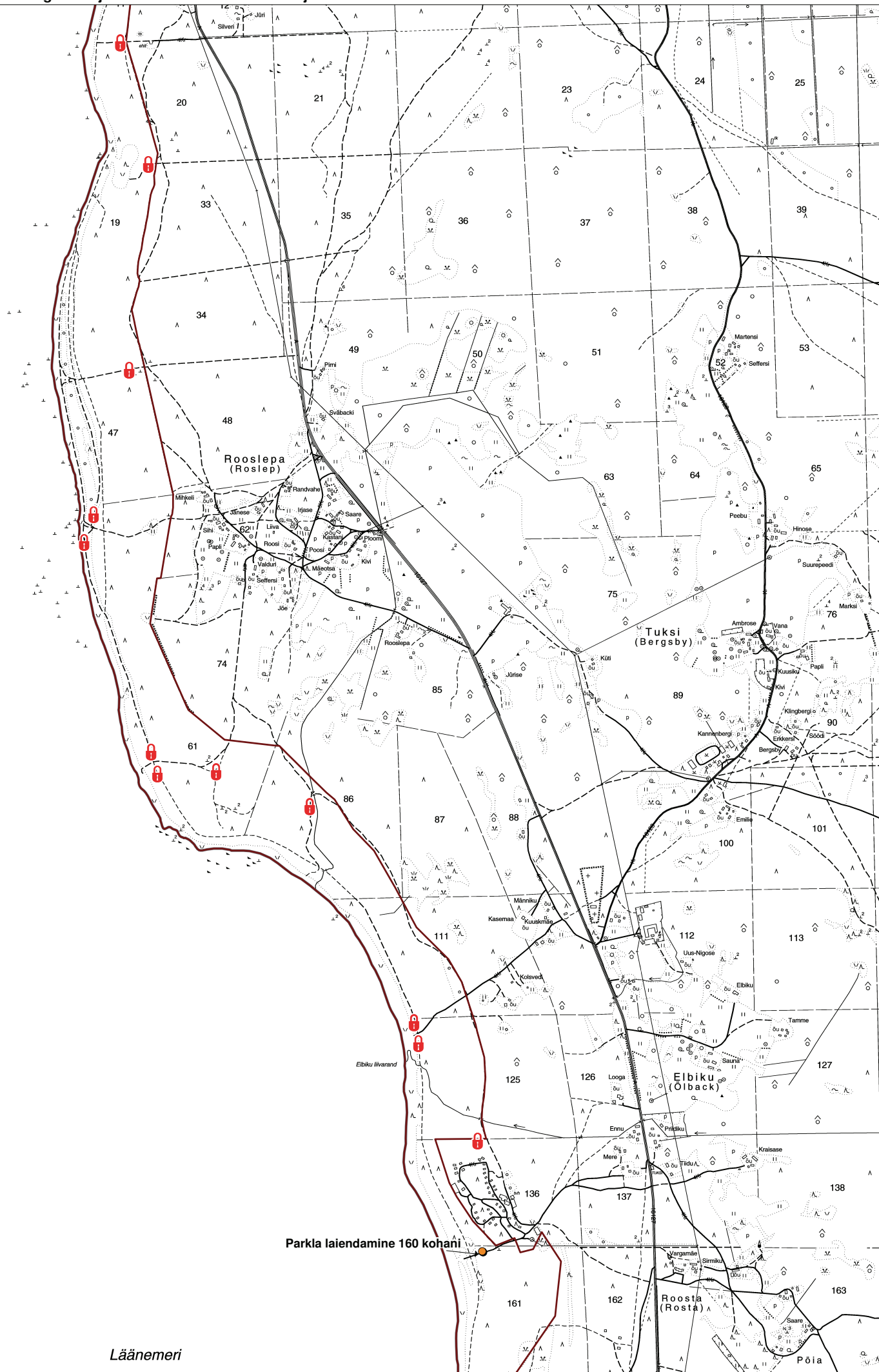

Joonis 3. Kaitseala välispiiri tähistuse uuendamine

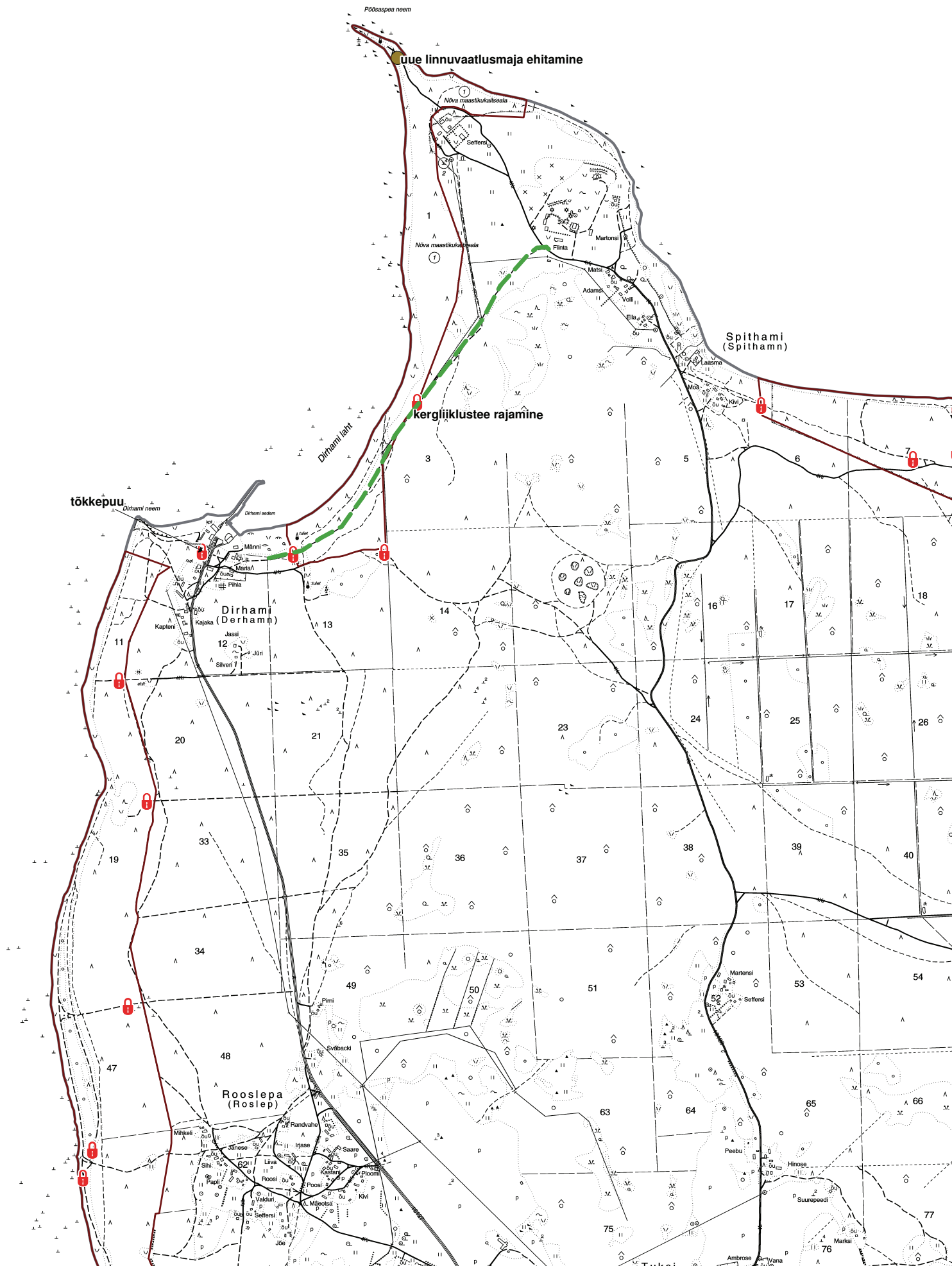

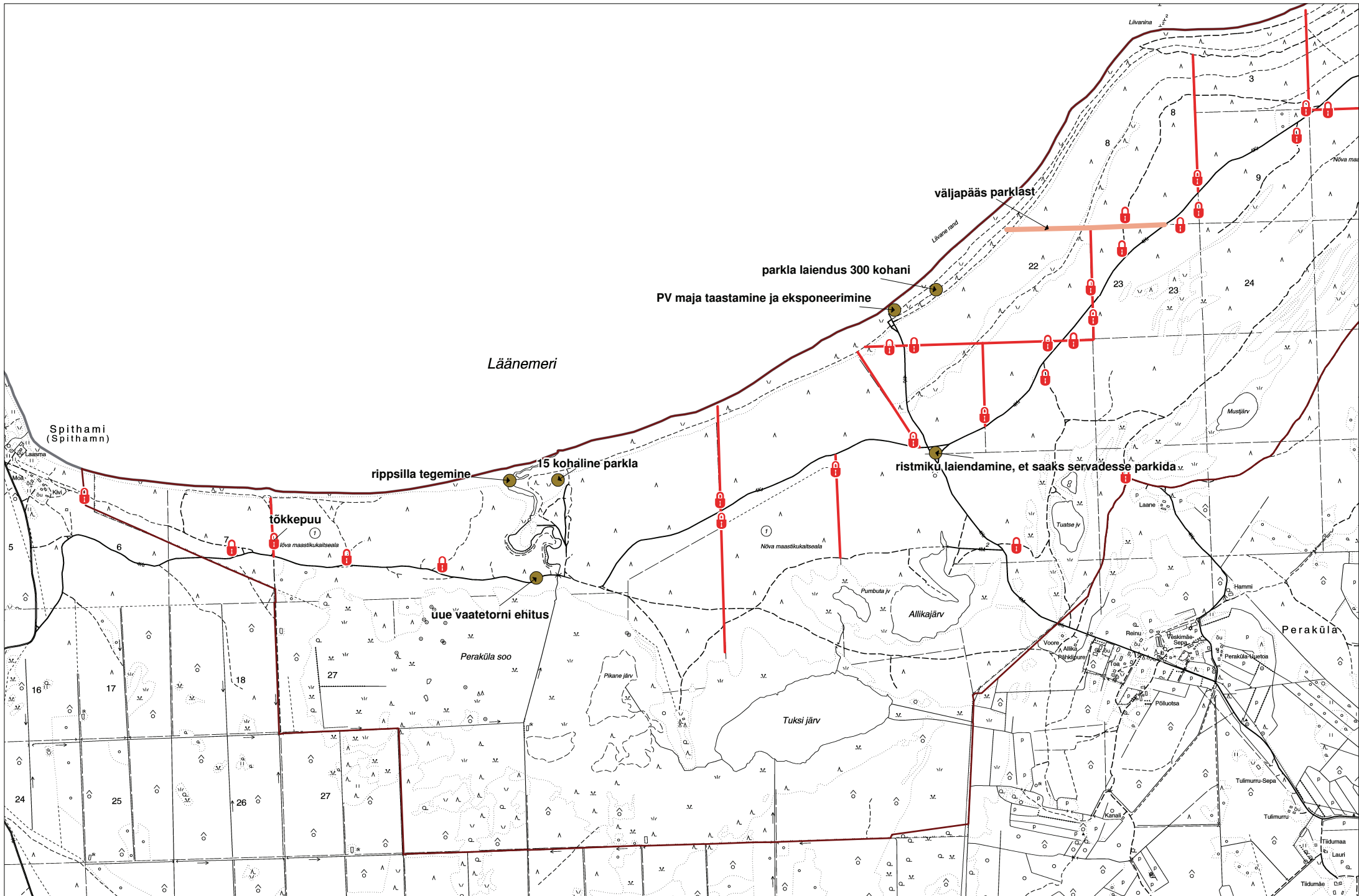
Joonis 4. Teede sulgemine ja täiendava infrastruktuuri rajamine. I leht

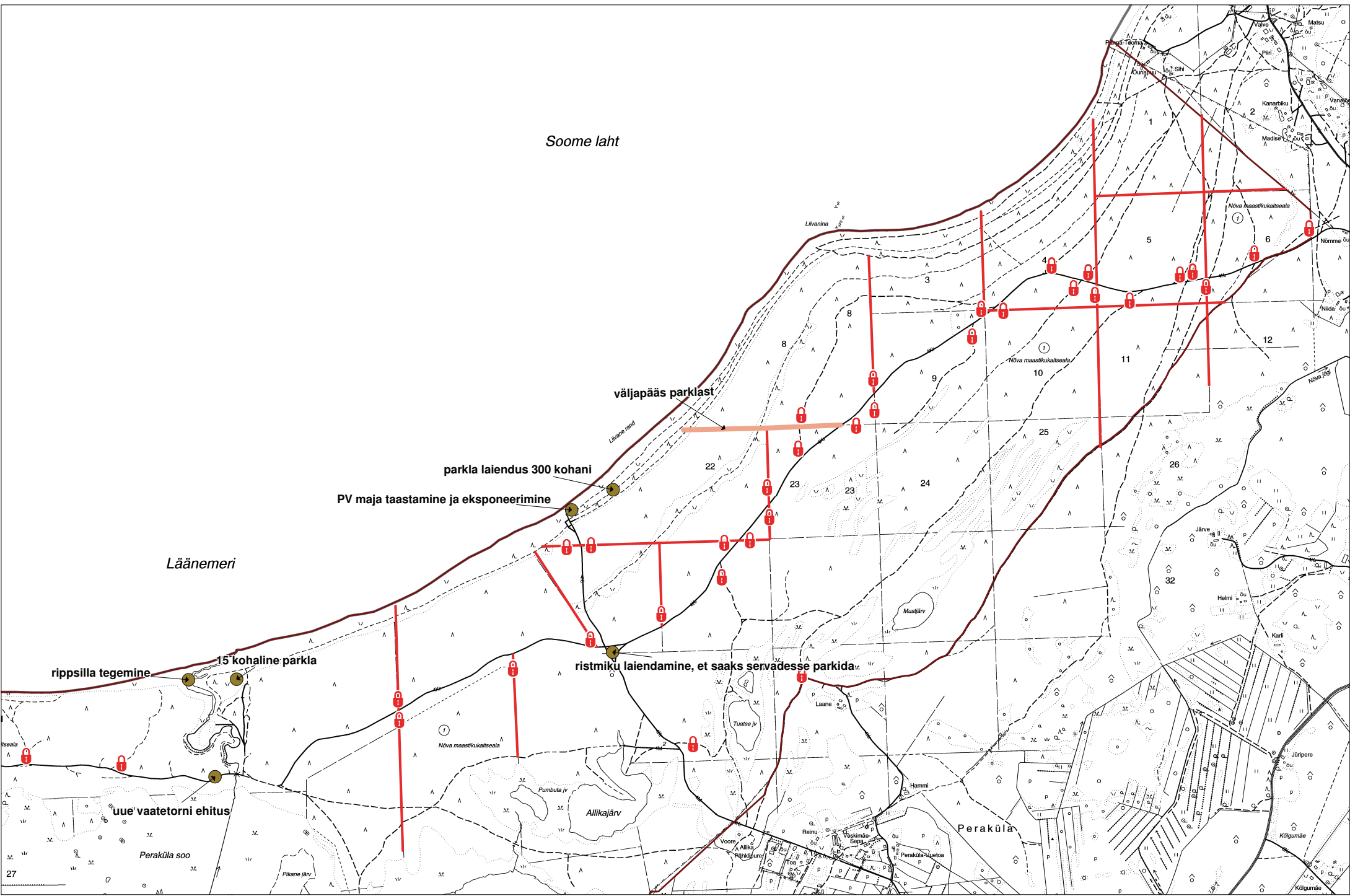
Läänemeri

Joonis 4. Teede sulgemine ja täiendava infrastruktuuri rajamine. III leht

Joonis 4. Teede sulgemine ja täiendava infrastruktuuri rajamine. IV leht

Joonis 4. Teede sulgemine ja täiendava infrastruktuuri rajamine. V leht

